

STRUCTUURVISIE EMMEN 2020

Werkdocument
versie januari 2007

Inhoudsopgave Structuurvisie Emmen 2020

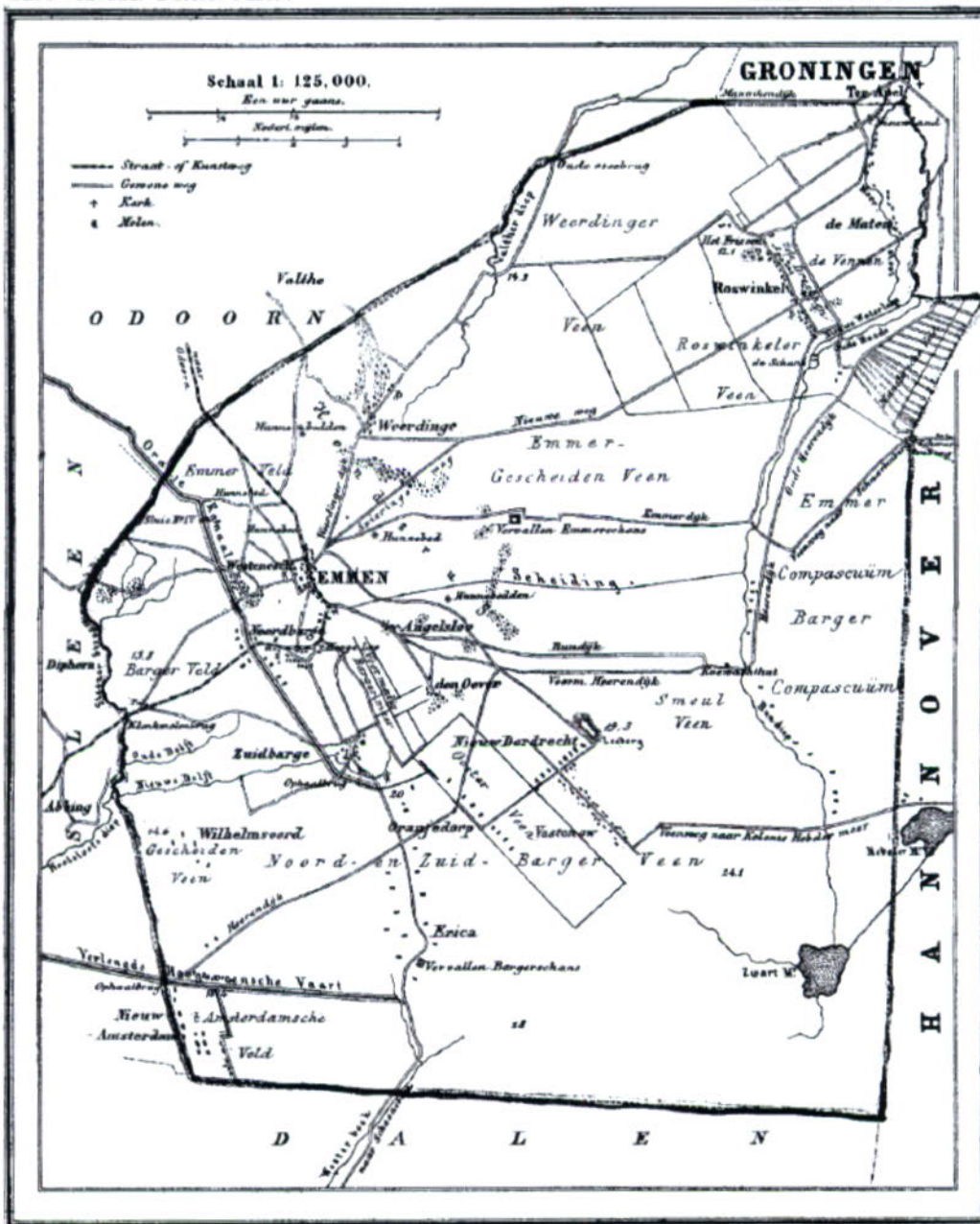
HOOFDSTUK 1. INTRODUCTIE.....	5
KORTE KENSCHETS VAN EMMEN.....	5
UITGANGSPUNT VOOR DE STRUCTURVISIE.....	6
DOEL VAN DE STRUCTURVISIE.....	6
FUNCTIE, STATUS EN PROCEDURE VAN DE STRUCTURVISIE	6
AFSTEMMING MET ANDER BELEID.....	8
HOOFDSTUK 2: KADERS VOOR RUIMTELIJKE ONTWIKKELING	12
VAN KWANTITEIT NAAR KWALITEIT.....	13
DE LAGENBENADERING.....	13
HOOFDSTUK 3. AMBITIES 2020	18
MÉÉR EN ANDERE WERKGELEGENHEID	18
INZET OP EEN BEVOLKINGSGROEI NAAR 120.000	19
EMMEN, STEDELIJK CENTRUM VAN EN VOOR DE REGIO.....	21
OPTIMALE BEREIKBAARHEID	21
HOOFDSTUK 4. GEWENSTE RUIMTELIJKE ONTWIKKELING	23
WATER.....	23
VERKEER EN VERVOER.....	24
<i>Wegverkeer.....</i>	24
<i>Spoorvervoer</i>	26
<i>Langzaam verkeer</i>	26
WERKEN	27
<i>Bedrijventerreinen.....</i>	27
<i>Woonwerkcombinaties.....</i>	28
<i>Kantoren.....</i>	29
<i>Detailhandel</i>	30
<i>Zorg.....</i>	31
LEISURE.....	32
LAND- EN TUINBOUW	34
<i>Glastuinbouw.....</i>	34
<i>Landbouw</i>	34
<i>Energie</i>	36
WONEN	37
<i>De ambitie vertaald</i>	37
<i>Van kwantiteit naar kwaliteit: differentiatie van woonmilieus</i>	38
<i>Nieuwe woonmilieus als economische impuls</i>	39
VOORZIENINGEN	40
<i>Emmen, centrum voor de regio.....</i>	40
<i>Behoud bestaande ruimtelijke structuur.....</i>	41
RUIMTELIJKE KWALITEIT	43
<i>Bebossen van de Hondsrug.....</i>	43
<i>Versterken linten.....</i>	44
<i>Waarborgen openheid</i>	45
<i>Versterken Bargerveen</i>	45
<i>Versterken essen</i>	47
DUURZAAMHEID IN TIJD EN RUIMTE.....	47
<i>Cultuurhistorie & archeologie</i>	47
<i>Beheer van de private en publieke ruimte</i>	47
<i>Ruimte voor natuur.....</i>	48
<i>Veiligheid.....</i>	48

DEEL 2

HOOFDSTUK 5. UITVOERINGSPROGRAMMA	51
1. STRATEGISCHE PROJECTEN.....	51
1.1: <i>Ontwikkeling De Lanen</i>	51
1.2: <i>Realisatie Vaarwaterwereld</i>	52
1.3: <i>Pilots sociaal-economische impulsen De Monden</i>	54
1.4: <i>Realisatie bijzondere woonmilieus</i>	55
1.5: <i>Gebiedsontwikkeling Oranjedal</i>	58
1.6: <i>Gebiedsontwikkeling Emmer Dierenpark & Theater</i>	60
2. PROGRAMMA'S.....	61
2.1 <i>Actieplan bedrijventerreinen 2020</i>	61
2.2: <i>Detailhandelsperspectief</i>	61
2.3: <i>Revitalisering dorpskernen</i>	62
2.4: <i>Uitvoering Masterplan Emmen Centrum</i>	62
2.5: <i>BAHCO: Herstructurering Bargermeer Collectief</i>	63
2.6: <i>Zorg</i>	64
2.7: <i>Opwaarderen woonkwaliteit; Emmen Revisited en meer</i>	65
2.8: <i>Water</i>	65
3. PROJECTEN.....	65
3.1: <i>Herstructurering glastuinbouw Erica-Klazienaveen</i>	65
3.2: <i>Imagocampagne Emmen</i>	66
3.3: <i>Snelweglandschap A37</i>	67
3.4: <i>Herstel beekdalen</i>	67
3.5: <i>Ontwikkeling Leisure-as</i>	68
3.6: <i>Ontwikkeling Bargerveen & realisatie (water)buffer</i>	69
3.7: <i>Herziening Masterplan Delftlanden II en III</i>	69
3.8: <i>Aanvullen fietspadenstructuur</i>	70
3.9: <i>Bestemmingsplan Buitengebied</i>	70
3.10: <i>Ruimtelijke waardenkaart</i>	71
3.11: <i>Verdubbeling N34</i>	72
3.12: <i>Brede School en multifunctionele centra</i>	72
3.13: <i>Station Emmen-Zuid</i>	73
3.14: <i>Onderwijs,kennis en innovatie</i>	73
3.15: <i>Groenvisie</i>	74
3.16: <i>Wild Life Resort</i>	74
3.17: <i>Actualisatie Toeristisch-recreatief Ontwikkelingsplan</i>	74

PROVINCIE DRENTHE.

GEMEENTE EMMEN.

1867.

Uitgave van Hugo Swinger te Leeuwarden

28851 Bunders. 5050 Inwoners.

Gemeente Emmen dd 1867

Hoofdstuk 1. Introductie

Korte kenschets van Emmen

Met bijna 35.000 ha is Emmen één van de grootste gemeentes van Nederland. Binnen de gemeente is een veelheid aan landschappen aanwezig. Zandgronden met bos, essen en esdorpen, veenkoloniaal landschap met linten, beekdalen en natuurgebieden zijn allemaal binnen de gemeente aan te treffen. Niet voor niets is Emmen uitgeroepen tot beste vrijetijdsgemeente¹ van ons land. Deze fraaie landschappen worden afgewisseld door dorpen, stedelijk gebied, bedrijventerreinen en glastuinbouw.

De groei van Emmen tot de huidige omvang hangt sterk samen met de naoorlogse industrialisatie. Nog altijd huisvest Emmen een omvangrijke industrieconcentratie; op economisch vlak heeft Emmen natuurlijk veel meer te bieden dan alleen maar industrie. Niet voor niets kwam de gemeente Emmen in een vergelijking van het ondernemingsklimaat² als (gedeeld) tweede uit de bus.

De gemeente telt meer dan 108.000 inwoners en is hiermee de grootste gemeente van Drenthe. De bevolkingsontwikkeling laat al jaren een stijgend beeld zien. Sinds 2002 stagneert deze stijging echter enigszins. Tegelijkertijd is de bevolkingsopbouw van de gemeente sterk aan het veranderen. Emmen ontgroent en vergrijs.

Bij de ontwikkeling van Emmen is sinds de jaren '50 van de vorige eeuw gekozen voor het concept van de open en groene stad. Dit concept sloot goed aan op de doelgroep: voormalige veenarbeiders die in de industrie werkzaam werden. De kern van Emmen heeft zich vanaf die tijd snel ontwikkeld. In hoog tempo werden grootschalige woonwijken als Emmermeer, Angelslo en Emmerhout uit de grond gestampt. Het uitgangspunt van een met groen dooraderde structuur was en is de rode draad voor de verdere ontwikkeling van Emmen. Met de bouw van Bargeres, de Rietlanden en Parc Sandur is hierop voortgeborduurd. Op deze wijze heeft de kern zich in een lobbenstructuur ontwikkeld.

Met alle voorzieningen in de gemeente vormt Emmen het centrum van een regio met meer dan 250.000 inwoners. Deze mensen komen in Emmen om te wonen, te werken, te winkelen of te studeren. Emmen is het centrum dat in een ruimtelijk-hiërarchische structuur wordt aangevuld door een aantal hoofdkernen en kleine kernen. In het veengebied ten oosten en zuiden van de kern Emmen ligt een aantal relatief jonge 'satellietdorpen' en ten noorden en westen een aantal historische zanddorpen. Het tussenliggende buitengebied kent een overwegend agrarische betekenis.

De ruimtelijke schaal van Emmen

Deze structuurvisie geeft aan hoe de ruimte in de gemeente Emmen benut kan worden; waar er ruimte is voor welke functies er waar niet. Om deze ruimtelijke toedeling goed te interpreteren, moet de grote schaal van de gemeente goed in ogenschouw gehouden (blijven) worden. De gemeente is even groot als de regio Arnhem-Nijmegen. Dat kan gunstig zijn, want het betekent dat er veel ruimte is voor diverse activiteiten, zonder dat die elkaar onderling direct in de weg zitten, dat Emmen zich écht met ruimte kan profileren (voor nieuwe bewoners en rustzoekers). Maar het risico bestaat dat er nonchalant met ruimte wordt omgegaan als er toch voldoende is, terwijl dat ten koste van de omgeving gaat. De vraag wie straks het beheer van de landbouwgrond kan overnemen van stoppende boeren, krijgt een enorme dimensie door de afmeting van het Emmer grondgebied. De kans is reëel dat overblijvende boeren die gaan schaal vergroten niet alle grond kunnen c.q. willen opkopen.

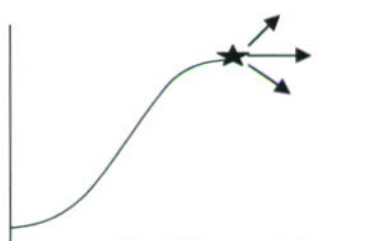
¹ Vrijetijdsvoorzieningen in de woonomgeving, SGB0, stichting recreatie – KIC in opdracht van de ANWB, 2004

² Benchmark gemeentelijk ondernemingsklimaat (G30-gemeenten). Ecorys 2005

Uitgangspunt voor de structuurvisie

Op het vlak van ruimte en ruimtelijke kwaliteit heeft Emmen veel te bieden. Tegelijkertijd zijn er ook knelpunten en bedreigingen. De Atlas voor gemeenten 2005 (50 grootste gemeenten) deelt Emmen in op de 49ste plaats voor wat betreft woon-aantrekkelijkheid en op de 50ste en laatste plaats voor wat betreft de sociaal-economische index. Vergeleken met andere gebieden is de economische structuur van Emmen relatief eenzijdig en bijvoorbeeld onvoldoende toekomstgericht, kent Emmen relatief veel (jeugd)werkloosheid en een laag opgeleide bevolking, er wordt onvoldoende geprofiteerd van kansen in de recreatie en de groei van de bevolking hapert.

Om het tijt de kernen en kansen te benutten heeft de gemeente Emmen in 2001 de Strategienota Emmen 2020: "Emmen, een vernieuwde formule" opgesteld. Hiermee slaat Emmen een nieuwe weg in, die vormgad aan de noodzakelijke wijziging van het 'product Emmen' (zie onderstaande figuur uit de Strategienota).

Vernieuwing 'product Emmen'

Aanpassing 'product Emmen'

Continueren huidig 'product Emmen'

Emmen zet in de Strategienota 2020 in op:

- Een moderne industriestad door de inzet op kennisintensieve bedrijvigheid, kenniswerkers en opleiding & scholing
- Een veelzijdige productiestructuur, door inzet op en aandacht voor een specifiek aantal groeisectoren (Value added logistics, glastuinbouw, leisure, zakelijke dienstverlening, zorg)
- Een moderne woningvoorraad door vernieuwing van woonwijken (o.a. Emmen revisited) en bouwen voor huidige en nieuwe bewoners
- Een aantrekkelijke woon- en leefklimaat (voorzieningen, rust en ruimte)

Doel van de Structuurvisie

De structuurvisie is een ruimtelijke vertaling van de ambities en doelen uit de Strategienota. Voorheen ontbrak een ruimtelijk raamwerk waarin de afstemming tussen functies, gebieden en plannen plaatsvond. Het doel van de structuurvisie is dan ook:

- de hoofdlijnen van de ruimtelijke ontwikkeling van de gemeente Emmen weergeven;
- een samenhangend beeld van de meest gewenste ontwikkeling op langere termijn schetsen;
- een helder kader bieden voor een consistent ruimtelijk beleid op lokale schaal;
- het gemeentelijk ruimtelijk beleid afstemmen op de opgaven van het regionaal stedelijk netwerk.

De structuurvisie Emmen 2020 vormt het kader waarbinnen de ruimtelijke ambities en het ruimtelijk programma van Emmen een plek krijgen. Het plan zet de lijnen uit voor de toekomstige ruimtelijke ontwikkeling.

Functie, status en procedure van de Structuurvisie

Het instrument structuurplan is vastgelegd in de WRO, art. 7 lid 1: *de gemeenteraad kan voor het grondgebied van de gemeente een structuurplan vaststellen, waarin de toekomstige ontwikkeling*

van de gemeente wordt aangegeven. In de nieuwe WRO, die naar verwachting in 2008 in werking treedt, is een structuurvisie verplicht (zie kader).

Artikel 2.1 WRO (nieuw)

1. De gemeenteraad stelt ten behoeve van een goede ruimtelijke ordening voor het grondgebied van de gemeente of een gedeelte hiervan een structuurvisie vast. De structuurvisie bevat de hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkeling van dat gebied, alsmede de hoofdzaken van het door de gemeente te voeren ruimtelijk beleid. De structuurvisie gaat tevens in op de wijze waarop de raad zich voorstelt die voorgenomen ontwikkeling te doen verwezenlijken.

2. De gemeenteraad kan voor aspecten van het gemeentelijk ruimtelijk beleid een structuurvisie vaststellen. De structuurvisie bevat de hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkeling van die aspecten. De structuurvisie gaat tevens in op de wijze waarop de raad zich voorstelt die voorgenomen ontwikkeling te doen verwezenlijken.

3. De gemeenteraad kan in samenwerking met de raden van aangrenzende gemeenten voor een gebied behorende tot het grondgebied van de betrokken gemeenten een structuurvisie vaststellen.

Functie

De structuurvisie geeft aan of en waar (on)gewenste (on)voorzien ontwikkelingen een plek (kunnen) krijgen op de langere termijn (tot 2020 met een doorkijkje naar 2030). Emmen ligt in een 'onderdrukgebied': de ruimtelijke claims van diverse functies in relatie tot de beschikbare ruimte zijn minder zwaar dan elders in het land. Dit vraagt soms ook om actieve stimulans en niet om beperking van de mogelijke functies. De structuurvisie zet de lijnen uit voor de ruimtelijke ontwikkeling van de gemeente Emmen en biedt hiermee het kader om in te spelen op te verwachten en onvoorzien omstandigheden. Met de nieuwe Wet op de Ruimtelijke Ordening wordt een belangrijke stap gezet naar de 'ontwikkelingsplanologie'. Een structuurplan geeft veel minder aan waar functies wel of niet toegestaan zijn; een structuurplan dient aan te geven waar en onder welke condities ontwikkelingen mogelijk zijn.

De structuurvisie streeft naar een optimale gunstige ruimtelijke ontwikkeling van de stad en het platteland, waarbij realiteit en ambitie in evenwicht zijn. Om het 'product Emmen' te vernieuwen, volgens de Strategienota, zijn ambitieuze elementen nodig waarvan realisatie wellicht ook pas na 2020 aan de orde kan zijn. De structuurvisie gaat nadrukkelijk ook in op de kansen en mogelijkheden die er liggen in de bestaande (en bebouwde) omgeving.

Status

Een structuurvisie is niet direct bindend voor burgers (zoals een bestemmingsplan). Wel vormt de structuurvisie het kader voor op te stellen bestemmingsplannen. Het opstellen van een structuurvisie doorloopt de fasen van voorontwerp (met inspraak-mogelijkheden), naar ontwerp (mogelijkheid voor indienen zienswijzen), naar definitief plan. De structuurvisie wordt uiteindelijk door de gemeenteraad vastgesteld. Na vaststelling vervangt de Structuurvisie het vigerende structuurplan Emmen 1980 (1970). Het voorliggend document is het Voorontwerp Structuurvisie.

Een structuurvisie heeft onder meer de volgende rechtsgevolgen (OUDE WRO):

- voorbereidingsbesluiten zijn twee jaar geldig (in plaats van een jaar);
- bestemmingsplannen worden door de provincie aan de structuurvisie getoetst;
- de gemeente kan haar voorkeursrecht inzake het aankopen van gronden doen gelden als ze voor het betreffende gebied binnen twee jaar een bestemmingsplan maakt;
- een structuurvisie voorziet in de vereiste ruimtelijke onderbouwing bij toepassing van de zelfstandige projectprocedure, als bedoeld in artikel 19 lid 1 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening.

Strategische Milieubeoordeling

De Structuurvisie maakt een aantal ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk, die volgens de Wet Milieubeheer (Wm, 2006) op milieu-effecten moeten worden onderzocht in een SMB (ook wel plan-m.e.r genoemd). De voorgenomen activiteiten van de Structuurvisie zijn getoetst op effecten voor milieu, water, natuur, mobiliteit, landschap, cultuurhistorie en archeologie. Het plan-m.e.r. geeft aan wat de mogelijke milieueffecten kunnen zijn van bepaalde activiteiten op de locaties of

in ontwikkelingsrichtingen die het voorontwerp van de structuurvisie aangeeft. Indien van toepassing worden deze ook afgewogen tegen andere locaties.

Voor de waterberging, die noodzakelijk is om 's winters droge voeten te houden en 's zomers droogte te voorkomen, voert de provincie Drenthe reeds een plan-m.e.r. uit. In het kader van een uitwerking van het POP-Drenthe worden de milieu-effecten ingeschat van verschillende zoekgebieden voor waterberging³. Hierop voorsortend is in de Structuurvisie-SMB onderzocht wat de mogelijkheden zijn voor functiecombinaties van het grootste, wegens de capaciteit onmisbare, zoekgebied voor waterretentie in het Oranjedal. Het gemeentelijk plan-m.e.r. onderzoekt daarom de mogelijke milieu-effecten van deze functiecombinaties aldaar; voor de locatiekeuze wordt aangesloten op het provinciale plan-m.e.r.

Het plan-m.e.r. is gekoppeld aan het voorontwerp van de structuurvisie en wordt tegelijk ter inzage gelegd. De uitkomsten van de plan-m.e.r. en van de inspraak hierop worden verwerkt in het ontwerp van de structuurvisie en uiteindelijk in de definitieve structuurvisie. De samenvatting van de resultaten van de plan-m.e.r. en de wijze waarop de gemeente Emmen is omgegaan met de conclusies van het milieuonderzoek, wordt als bijlage in de definitieve Structuurvisie opgenomen.

Na vaststelling van het kernkeuzendocument in 2005, die de basis vormde voor dit voorontwerp, is parallel gewerkt aan de uitvoering van de SMB. De samenvatting van de resultaten van de SMB is als een apart hoofdstuk in de voorontwerp Structuurvisie opgenomen.

Afstemming met ander beleid

De structuurvisie staat niet los van alle andere plannen die door Rijk, Provincie en Gemeente vastgesteld zijn danwel op gesteld worden. De structuurvisie Emmen 2020 bevat de belangrijkste ruimtelijke elementen van de diverse sectorale nota's en werkt principes/opgaven uit vanuit andere bestuurslagen.

Internationaal

Emmen grenst voor bijna 50% aan Duitsland. Vooral de laatste jaren zijn veel activiteiten en inspanningen gericht op een grensoverschrijdende samenwerking. Voorbeelden hiervan zijn de aanleg van de A37, de oprichting van het Naturpark Moor en de koppeling van het vaarwegennetwerk. Emmen maakt deel uit van de Stedenkring Zwolle-Emsland en werkt nauw samen met Lingen.

Nota Ruimte

De Nota Ruimte bevat de visie van het Rijk op de ruimtelijke ontwikkeling van Nederland en de belangrijkste bijbehorende doelstellingen. De nota bevat de ruimtelijke bijdrage aan een sterke economie, een veilige en leefbare samenleving en een aantrekkelijk land. De nota ondersteunt gebiedsgerichte, integrale ontwikkeling waarin alle betrokkenen participeren. Het accent verschuift van 'toelatingsplanologie' naar 'ontwikkelingsplanologie'. De inzet is gericht op versterking van de internationale concurrentiepositie van Nederland, krachtige steden en een vitaal platteland, borging van veiligheid en borging en ontwikkeling van belangrijke (inter)nationale ruimtelijke waarden.

In de Nota wordt een aantal ontwerp- en sturingsprincipes neergezet, zoals onder meer:

- *Voor heel Nederland wordt een aantal algemene regels geformuleerd die onder de noemer 'basiskwaliteit' de ondergrens aangeven ten aanzien van onder meer veiligheid, milieu, groen, water en verstedelijking.*
- *Realisatie van een ruimtelijke hoofdstructuur van gebieden en netwerken die het Rijk van nationaal belang acht*
- *Bundeling van verstedelijking, economische activiteiten en infrastructuur*
- *Balans tussen rood en groen/blauw*
- *Rekening houden met water*

³ De gemeente Emmen heeft dit in de SMB die in het kader van de structuurvisie is uitgewerkt niet overgedaan, maar sluit zich aan bij de conclusies uit het provinciale plan-m.e.r.. De conclusies over de zoekgebieden kunnen afhankelijk van de voortgang van het provinciale plan-m.e.r. in het voorontwerp danwel in het ontwerp van de structuurvisie worden verwerkt.

Regionaal & provinciaal

Emmen ligt binnen één van de vijf economische kernzones (Kompas voor het Noorden); hierbinnen is het één van de vier kernsteden. In het *Provinciaal Omgevingsplan (POP)* worden als belangrijke opgaven voor deze steden genoemd de economische ontwikkeling, in samenhang met groei van de werkgelegenheid, opvang van bevolkingsgroei en het bieden van een goed woonmilieu. Specifiek ten aanzien van Emmen wordt de modernisering van de industrie en diversificatie van de productiestructuur als opgave benoemd. Emmen heeft in het POP een prioritaire status gekregen voor wat betreft de verstedelijkingsopgave.

Verder is Emmen onderdeel van het Stedelijk Netwerk Zuid-Drenthe. Dit netwerk bestaat uit de Drentse gemeenten Emmen, Coevorden, Hoogeveen en Meppel, de Overijsselse gemeenten Hardenberg en Steenwijkerland. In de *Koers voor het Stedelijk Netwerk Zuid-Drenthe* geven de steden hun gezamenlijke ambities weer om het gebied evenwichtig te ontwikkelen op basis van de eigen kwaliteiten en de (inter)nationale schakelfunctie van het netwerk. De inzet ligt op de diversificatie van de structuur van de economische bedrijvigheid, het versterken van de kwaliteiten van landschap, natuur en water en het benutten van deze kwaliteiten voor wonen, recreatie en toerisme. Tevens speelt het stedennetwerk in op een betere infrastructurele aansluiting op het (inter)nationale net (Noordelijke Ontwikkelingsas) en op een duurzame verbetering van de bereikbaarheid in het gebied.

Gemeente

Behalve dus dat het Structuurplan een ruimtelijke vertaling van de Strategienota Emmen 2020 is, is het plan nauw verweven met:

- Kadernota Economie
- Kadernota GSB
- Meerjaren Ontwikkelingsplan 2005 – 2009
- Waterplan
- Milieubeleidsplan
- Gemeentelijk Verkeer- en VervoersPlan
- Woonplan 2020
- Zorgeloos wonen, wonen met zorg en welzijn in Emmen 2005-2015
- Groenkompas
- Toeristisch recreatief ontwikkelingsplan Emmen
- Masterplan Emmen Centrum
- Agenda voor de Veenkoloniën
- Collegebrief 2006-2010

Lopende plannen en initiatieven (zie kaart) zijn eveneens in het geheel betrokken. Daarnaast is ten behoeve van de Structuurvisie een serie onderzoeken uitgevoerd om ambities te toetsen, nieuwe kansen op te sporen of bedreigingen weg te nemen⁴. Tenslotte zijn er in het voortraject

⁴ In het kader van het Structuurplan Emmen 2020 zijn de volgende onderzoeken uitgevoerd:

- Voorzieningen in de gemeente Emmen, onderzoek naar de voorzieningenstructuur en aanzet tot verdeelsleutel (Pau, 2003)
- Emmen, studie naar de ruimtelijke kwaliteit (West8, 2003)
- Accommodatieonderzoek gemeente Emmen (ABC Management groep, 2004)
- Toekomstverkenning landbouw gemeente Emmen (Alterra, 2004)
- Emmen op weg naar 120 in 2020 (RIGO, 2004)
- Structuurplan Emmen 2020, fase 1 + 1a (gemeente Emmen, 2004)
- Sociale atlas Emmen (Pau, 2004)
- Leef je uit in Emmen, analyse en advies over ontwikkeling van leisure in Emmen (Pau, 2005)
- Ruimtelijke ontwikkeling gebouwde omgeving Emmen 2020, (Louter, 2005)
- Landelijk dorps wonen in Emmen, woonvoorkeur van bovenregionale doelgroepen (RIGO, 2005)
- Emmen in het perspectief van de es, van esdorp naar esstad (Alterra, 2005)
- Koersen voor het agrarisch buitengebied, casus Emmen, gebiedsdeel "De Monden" (Alterra, 2006)
- Emmen op termijn, kansen voor zorg (RIGO, 2006)
- Retail, trends en ontwikkelingen in Emmen. Kans of bedreiging? (Ecorys, 2006)
- Notitie cultuurhistorische waarden in de gemeente Emmen (Veurink, 2006)
- Externe veiligheid in het structuurplan (DHV, 2006)

van de Structuurvisie ruimtelijke verkenningen uitgevoerd. In de vorm van een viertal scenario's, te weten,

1. A37 Werk & Energie
2. Compacte Stad
3. Landschapstad
4. Vrijetijdstad

is een aantal denkbeeldige toekomstrichtingen geschetst. Deze verkenningen vormden de aanleidingen voor discussies en ideeën over de mogelijke en wenselijke ruimtelijke ontwikkeling van Emmen.

Toekomstbeeld Emmen in 2020

Emmen is erin geslaagd een transitie in de economische structuur te bewerkstelligen. Naast een nog altijd sterke en bloeiende kennisintensieve industrie heeft de distributiesector langs de A37 samen met het glastuinbouwcluster, gezorgd voor een veelzijdige economische structuur van de gemeente.

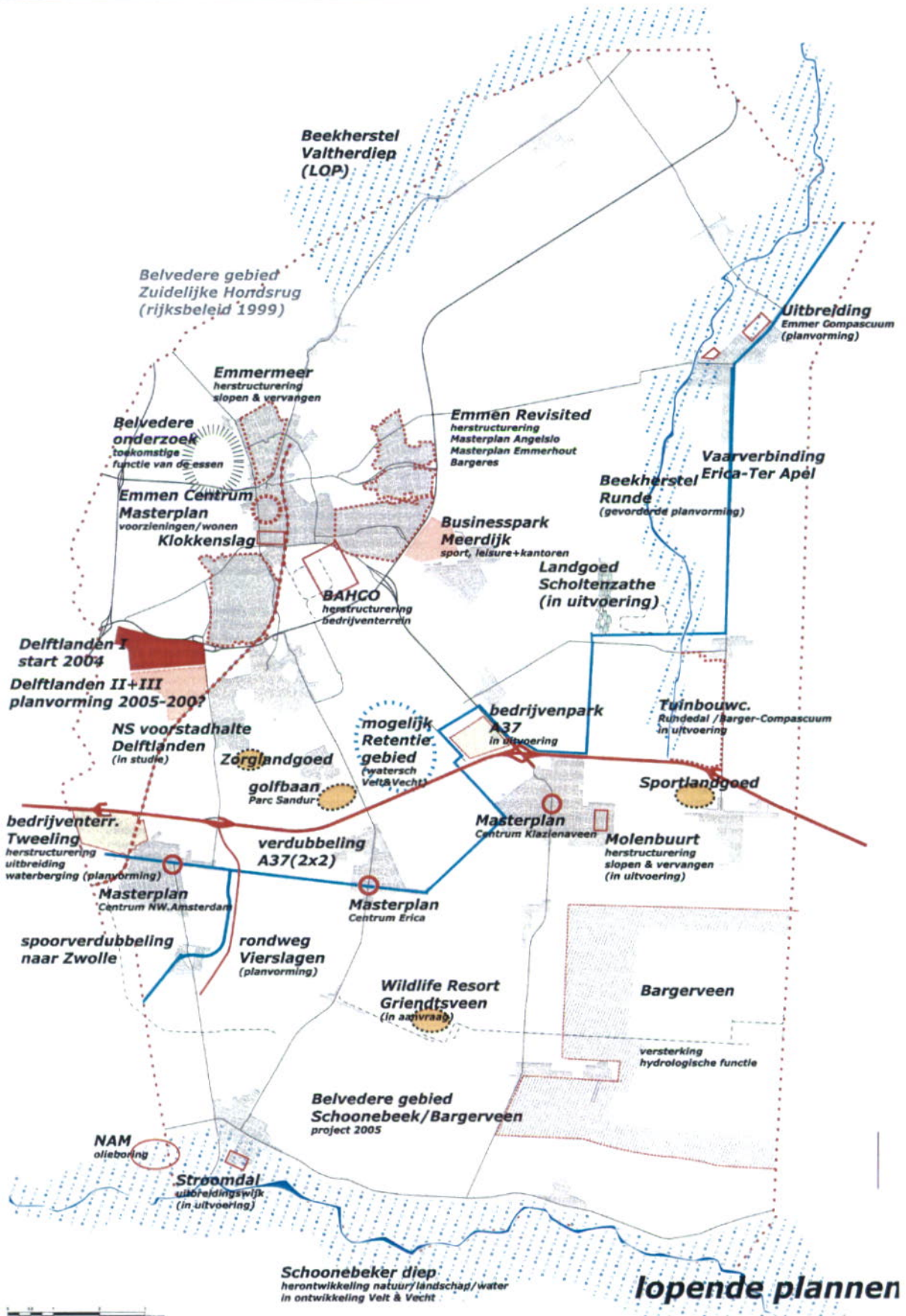
De vergrijzing bevindt zich op een hoogtepunt. De zorgvoorzieningen voor de ouderen zijn georganiseerd en hebben veel banen en kennis opgeleverd, die nu langzamerhand ingezet kan worden om andere groepen zorgbehoevenden maar ook 'comfort-zoekers' te bedienen. De zorgsector in Emmen heeft een ontwikkeling doorgemaakt van 'cure' naar 'care'. Tegelijkertijd is Emmen erin geslaagd jongeren te binden aan en te trekken naar de gemeente.

Minder direct zichtbaar is de groei die zich in de dienstverlening heeft doorgemaakt. Sinds de eeuwwisseling is deze sector sterk geglobaliseerd. In de wereldwijde concurrentie, zijn vooral kennis en innovatie onderscheidend gebleken in West Europa. Kleinschalige en schone vormen van (zakelijke) dienstverlening hebben zich daardoor steeds meer 'footloose' kunnen ontwikkelen. Zo zijn er nieuwe woon-werk combinaties ontstaan. Daardoor konden ook nieuwe mensen zich in Emmen vestigen die af zijn gekomen op de aantrekkelijke, scherp geprijsde nieuwe woonmilieus.

Dankzij de goede verbindingen per weg en spoor en de centrale ligging ten opzichte onder meer de Randstad, Hamburg-Bremen en het Ruhrgebied is de relatieve ligging van Emmen sterk verbeterd. Met name de woonfunctie en de verschillende dienstverlenende sectoren hebben van de verbeterde bereikbaarheid kunnen gebruikmaken. De aanleg van de A37 heeft een snelle verbinding met Duitsland en achterliggende streken opgeleverd, waarvan de distributiesector van heeft kunnen profiteren. Met recht kan dan ook gesproken worden over de A37 als Noordelijke Ontwikkelingsas.

De gemeente Emmen heeft haar prachtige landschappen benut en versterkt door het creëren van bijzondere woonmilieus. De kwaliteit van de landschappelijke structuren is benut en instandhouding is veiliggesteld. Een breed palet aan landschappen, variërend van gesloten zandlandschappen tot grote openheid, de aanwezige ruimte en de mogelijkheid de eigen woonomgeving vorm te geven heeft geleid tot een brede nationale bekendheid.

Deze kwaliteiten hebben er voor gezorgd dat de toeristische sector in de gemeente sterk op de (inter)nationale kaart is neergezet. De kwaliteiten van landschap en cultuurhistorie, de ongekende mogelijkheden om te wandelen, fietsen en te varen in combinatie met hoogwaardige verblijfsrecreatieve voorzieningen, stedelijke voorzieningen en het brede scala aan dagattracties hebben Emmen veranderd in een actieve vrijetijdsgemeente. De ontwikkeling en uitbouw van een aantal landelijke topattracties, zoals het Dierenpark Emmen en het Bargerveen als Internationaal Natuurpark Moor, trekken toeristen in groten getale naar Emmen.

Hoofdstuk 2: Kaders voor ruimtelijke ontwikkeling

Alvorens in de volgende hoofdstukken ingegaan wordt op de ambities en ruimtelijke uitwerking per functie, worden in dit hoofdstuk het ruimtelijke kader geschetst waarbinnen ontwikkelingen zich voordoen.

Waarom een ruimtelijk kader?

Deze structuurvisie geeft niet voor elk kavel of gebouw weer welke functie er tot 2020 passend is; dergelijke details worden in bestemmingsplannen vastgelegd. Deze structuurvisie geeft de hoofdlijnen aan voor de ruimtelijke ontwikkeling van de gemeente Emmen. Maar er blijven altijd ontwikkelingen of opgaven die vantevoren niet te voorzien waren, of die nu nog niet in een bestemmingsplan tot in detail zijn uitgewerkt. Een handvat om om te gaan met onverwachte zaken, is dan nodig om ruimtelijk consequent te kunnen handelen teneinde voldoende ruimtelijke kwaliteit in Emmen te garanderen. Dit hoofdstuk vormt dat handvat, door in het kort de uitgangspunten en ruimtelijke principes weer te geven. Zo kan de structuurvisie zonder teveel in detail te treden, toch aangeven waar en onder welke condities ontwikkelingen mogelijk zijn.

De belangrijkste uitgangspunten en ontwikkelingsprincipes voor de gewenste ruimtelijke ontwikkeling van Emmen tot 2020 bestaan uit:

1. **Kwaliteit voor kwantiteit.** In tegenstelling tot het verleden is de aandacht verschoven van kwantiteit naar kwaliteit. Verbetering van de kwaliteit van de bestaande omgeving is relatief belangrijker dan een functionele uitbreiding.
2. **Keuze voor een duurzame inrichting van de ruimte:** wijzigingen in de ruimtelijke opbouw worden geënt op de zogeheten lagenbenadering:
 - o Onderscheid tussen 'zand' en 'veen' wordt erkend en dit leidt tot gebiedsspecifieke ontwikkelingsrichtingen.
 - o **Water** is als het leidend principe gehanteerd bij de ruimtelijke inrichting. De ruimtelijke hoofdstructuur draagt optimaal bij aan het voorkomen van water(s)nood.
 - o Behoud en versterking van de balans tussen de stad en het buitengebied.
 - o De insteek van '**Emmen open, 'groene stad'**' krijgt vervolg in deze structuurvisie. De opbouw in een **lobbenstructuur** is het leidend principe voor uitbouw van de kern Emmen.
 - o Balans tussen ruimtelijke ontwikkelingen/uitbreiding en behoud van bestaande openheid en landschappelijke waarden. Deze waarden houden niet op bij gemeente-provincie- of landsgrenzen.
 - o Aandacht voor **cultuurhistorie**: In Emmen is er op dit vlak een breed aanbod te vinden⁵.
 - o Met de realisatie van de A37 draait de **verkeersstructuur** van oost naar zuid: in de oriëntatie van de ruimtelijke structuur zal hier op ingespeeld moeten worden.
 - o De **voorzieningenstructuur** blijft in principe gehandhaafd, tenzij zich nieuwe ontwikkeling en voordoen waarbij bundeling en functiecombinatie kunnen leiden tot meer efficiëntie.

⁵ Hierbij valt onderscheid te maken tussen de hoge (zand) en lage (veen) gebieden. Op het zand zijn de hunebedden en de essen met bijhorende brinken, wegenpatronen, hoogteverschillen en percelering te vinden. In het veen zijn de sporen waarneembaar van de ontginningsgeschiedenis van het veen. Variërend van de kolonisten in het veen (Roswinkel), boekweitcultuur op het veen, veenlinie door het veen (bijv. Emmerschans), randveenontginningen aan het veen (Schoonebeek), maar met name ook de grootschalige ontginningen zijn in belangrijke mate bepalend geweest voor het ontstane landschap en de ruimtelijke structuur van het gebied en de dorpen.

Van kwantiteit naar kwaliteit

Centraal element van de structuurvisie is een verschuiving van kwantiteit naar kwaliteit. De opgave waar Emmen voor staat, is maar in beperkte mate van kwantitatieve aard en vooral juist kwalitatief. Emmen beschikt op het eerste gezicht over meer dan voldoende ruimte. De aanwezigheid van, maar ook het omgaan met en waarborgen van deze ruimte gekoppeld aan de groeiambities, vormen misschien wel de belangrijkste opgave. Dat betekent voor deze ruimtelijk-economische visie dat er niet zozeer extra ruimte gereserveerd wordt voor nieuwe ontwikkelingen, maar dat de gemeente zich vooral inzet op een kwaliteitsslag. Behoud en ontwikkeling van de kwaliteit van zowel de bebouwde als onbebouwde omgeving vormen voor Emmen dé sleutel tot succes.

Hierbij gaat het om bijvoorbeeld herstructurering van bedrijventerreinen (ipv nieuwe uitleg), om herstructurering van bestaande woongebieden en wijkwinkelcentra, om het versterken van de omgevingskwaliteiten om de gemeente aantrekkelijk te maken en te houden voor inwoners, om centrumversterking, om het diversifiëren/ombuigen van de soort werkgelegenheid en een goede voorzieningenstructuur. Natuurlijk zijn er ook functies die wel extra ruimte vragen, zoals water, glastuinbouw en – in beperkte mate – nieuwe woonmilieus. Juist door het koppelen van functies ontstaat een meerwaarde (én kwaliteit) in plaats van alleen kwantiteit.

Deze 'kwaliteitsslag' laat zich niet gemakkelijk op kaart zetten. Daardoor zullen niet alle gewenste transformaties op de ontwikkelingskaart van het structuurplan afleesbaar zijn. De begeleidende tekst beschrijft daarom ook de 'op kaart onzichtbare' transformaties.

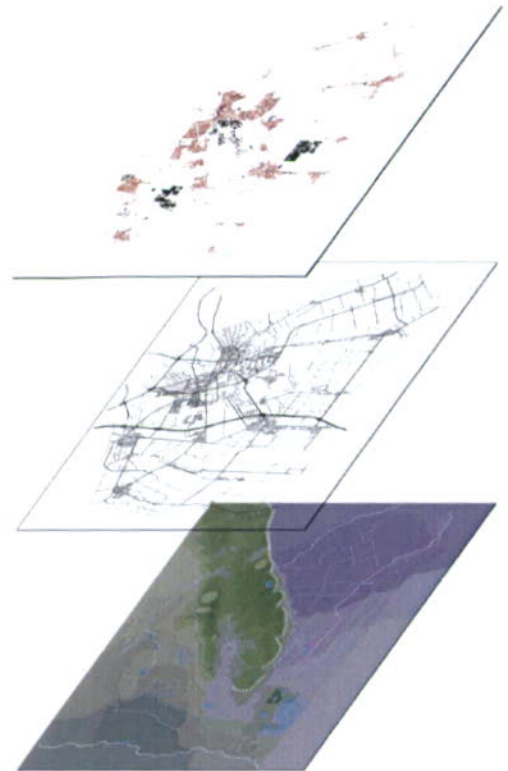
De lagenbenadering

De ruimtelijke hoofdstructuur in deze structuurvisie maakt gebruik van de zogeheten lagenbenadering⁶. Deze benadering gaat uit van een logische opbouw van het landschap in drie lagen:

- a) **Laag 1: de ondergrond**; dit is het samenspel van water, bodem, landschap en natuur. Deze laag vormt de natuurlijke basis voor alle ruimtelijke ontwikkelingen. Kenmerkend is dat veranderingen zich traag (gedurende eeuwen) voordoen en/of erg duur zijn.
- b) **Laag 2: de netwerklaag**: het systeem van wegen, kanalen, spoorlijnen en andere verbindingen vormen deze laag. Veranderingen in deze laag voltrekken zich over de middellange termijn (ongeveer 50 – 150 jaar).
- c) **Laag 3: de occupatielaag**: In deze laag worden thema's als wonen, werken, recreëren en voorzieningen behandeld. Deze laag kenmerkt zich door relatief snelle veranderingen van patronen (korte termijn van 30 – 50 jaar en functies zijn daardoor relatief makkelijk vervangbaar).

De eerste laag, de ondergrond van Emmen

In Emmen is de ondergrond van zand en veen bepalend voor de ruimtelijke opbouw van en het contrast in de gemeente. Emmen ligt op de rand van de Hondsrug, een onderdeel van het Drents Plateau. Dit Plateau is in de ijstijd opgestuwd en bestaat grotendeels uit

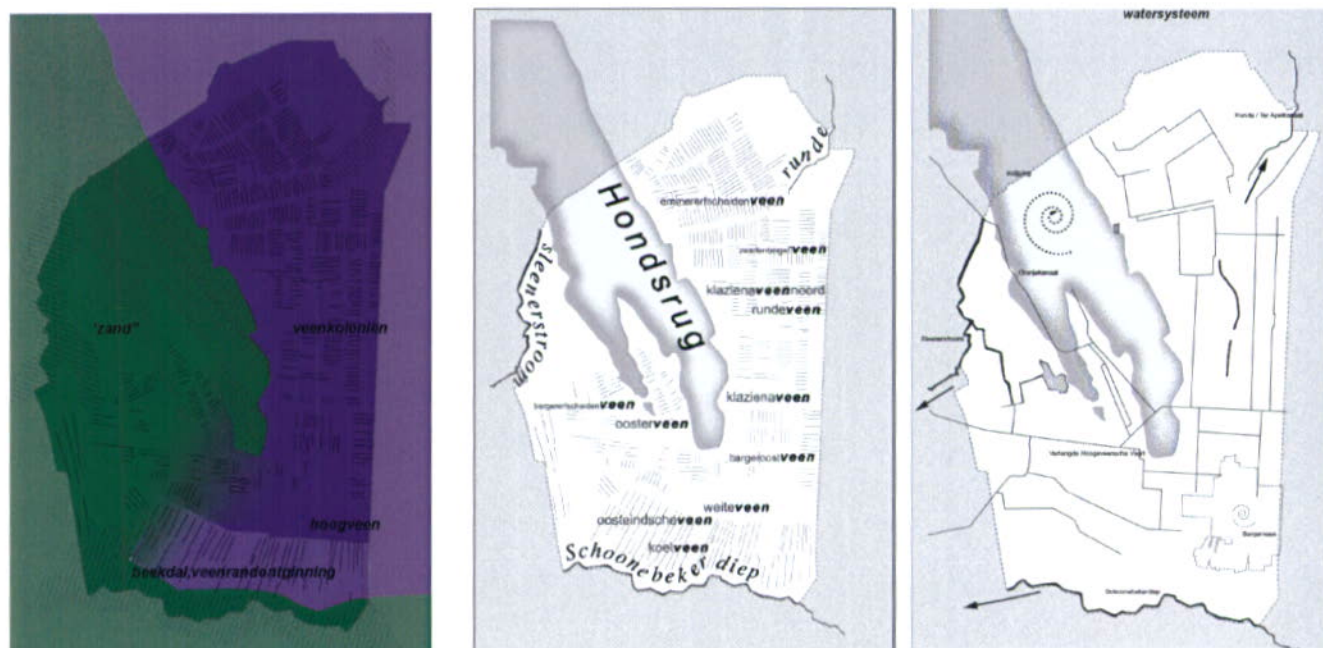

⁶ Emmen, studie naar de ruimtelijke kwaliteit (West8, 2003)

keileem. Na de ijstijd ontstonden diepe smeltwaterdalen (Vechtdal en Hunzedal). Hiertussenin ontwikkelde zich een groot veengebied aan de oostzijde van de Hondsrug en in het lagere deel tussen Emmen en Sleen. Door ingrijpen van de mens is het grootste gedeelte van het veen verdwenen.

Deze ontstaanswijze is bepalend voor het watersysteem van de gemeente. Het water van de Hondsrug infiltreert in de bodem en kwelt op aan de randen. Aan de westzijde wordt dit via de Sleenerstroom en Verlengde Hoogeveense Vaart afgevoerd. Het water in het Veenkoloniale gedeelte mondt via een uitgebreid stelsel uit op het Ter Apelkanaal. Het Oranjekanaal, Verlengde Hoogeveense Vaart en Schoonebeker diep vormen de hydrologische basis van het zuidelijk veengebied. Deze waterhuishouding is medebepalend voor de toekomstige ruimtelijke structuur van de gemeente Emmen. Onderwerpen als wateroverlast, waterkwaliteit en verdroging en stijging van de zeespiegel kennen een sterke relatie met de wijze waarop wij onze ruimte hebben ingericht. Om ook in de toekomst droge voeten te houden en water langer vast te houden ligt er een opgave meer water te bergen in Emmen. Water heeft ruimte nodig; tegelijkertijd biedt water de mogelijkheid hier functies aan te koppelen⁷.

Aan de westzijde ligt het besloten esdorpen-landschap op de Hondsrug, aan de oostzijde het uitgestrekte, open veenkoloniale gebied. Dit onderscheid is de belangrijkste ruimtelijke kwaliteit van Emmen. Het contrast tussen de zand- en veenondergrond heeft door de eeuwen heen vorm gekregen in twee landschapstypen met kenmerkende nederzettingvormen en grondgebruik. De verschillen zijn herkenbaar in vele ruimtelijke elementen en structuren: in het watersysteem, de infrastructuur, de beplanting en de vorm van de dorpen. De tegenstelling tussen fijnmazig en besloten tegenover grootschalig en open, tussen rijk aan reliëf en kronkelig tegenover vlak en recht is een bijzondere kwaliteit. Deze diversiteit van het landschap is heel herkenbaar en karakteristiek voor Emmen. Naast het esdorpenlandschap en de veenkoloniën zijn ook het hoogveen en de randveen-ontginning te onderscheiden als karakteristieke landschappen.

In de ruimtelijke structuur van de gemeente Emmen is de bodemopbouw en waterhuishoudkundige structuur bepalend geweest voor het ontstaan en ontwikkeling van

⁷ Binnen de huidige ruimtelijke opbouw van Emmen speelt water ook al een belangrijke rol. Naast de beekdalen ligt een uitgebreid stelsel van kanalen, wijken en sloten ten grondslag aan het landschap.

dorpen en landschappen. Nieuwe ontwikkelingen dienen aan te sluiten op deze structuur en waar mogelijk te versterken. De waardevolle elementen in het landschap die gekoesterd worden zijn belangrijke onderleggers waarop nieuwe ontwikkelingen moeten aansluiten. Deze elementen zijn de Hondsrug, de steilrand (overgang van de Hondsrug naar het Veenkoloniale gebied), de beekdalen, de essen, het hoogveengebied en de openheid.

De tweede laag, het infrastructurele netwerk in Emmen

De belangrijkste transportverbinding in de gemeente is de A37 die van west naar oost dwars door de gemeente loopt. De andere hoofdwegen worden gevormd door de N34 en de Rondweg (N391). De verbindingen vanuit Emmen met deze wegen, zoals de Frieslandroute en de Dordse Straat, zijn voorts bepalend voor de opbouw van het wegennetwerk.

Via een onderliggend netwerk van gebiedsontsluitingswegen zijn de verschillende kernen met de hoofdwegen verbonden. In het westelijk deel van de gemeente loopt een spoorlijn die minder als structurerend element wordt gezien. Een aantal waterwegen (Verlengde Hoogeveense Vaart, Oosterdiep, Oranjekanaal en het Dommerskanaal en Kanaal A/B) zijn daarentegen wel belangrijke structurerende elementen. De combinatie van water- en rijwegen heeft in het Veenkoloniale gebied geleid tot de kenmerkende en waardevolle linten.

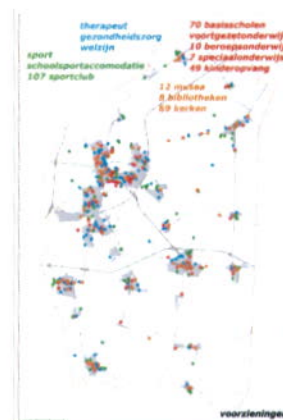
De belangrijkste elementen die vanuit deze laag in het structuurplan worden meegenomen, zijn de lintenstructuur en de verdubbelde A37. De aansluiting van Emmen op de A37 geven de twee ontsluitingsassen bijzondere kansen, waardoor de oriëntatie van Emmen draait en de lobbenstructuur wordt uitgebouwd.

De derde laag, de bebouwingstructuur in Emmen

In Emmen is een breed palet aan kernen met een grote variatie te vinden. Hierin zit een zekere hiërarchie qua grootte, functie en verzorgingsgebied. Emmen is een echte stad met een regionale verzorgingsfunctie. Zowel de aanwezigheid van voorzieningen op het vlak van zorg (ziekenhuis), onderwijs en winkels maken het tot een complete regiostad. Ruim de helft van de 108.000 inwoners woont in de kern Emmen. De andere helft woont verspreid over de andere 8 hoofdkernen, 13 kleine kernen en het landelijk gebied. Behalve de verspreiding van het aantal inwoners, betekent dit dat ook het voorzieningenaanbod (zowel commercieel, als met name ook niet commercieel) een hoge mate van spreiding over de gemeente kent.

Deze kernenopbouw vormt voor Emmen een specifiek gegeven. Plaatsen als Klazienaveen, Nieuw-Amsterdam/Veenoord en Emmer-Compasuum zijn door hun omvang redelijk 'complete' dorpen. Woon-, werk- en winkelfuncties zijn allen aanwezig. Daarnaast kent de gemeente veel kernen, waarvan de meeste een eigen accent hebben. Een accent dat gevormd is uit het samenspel van landschap en de wijze waarop en wanneer hiermee om is gegaan. Plekken waar de samenhang tussen ruimtelijke structuur, ontstaanswijze en omgang met het landschap aanwezig is, zijn waardevol.

Vanwege het feit dat ondergrond en omgeving binnen de gemeente sterk verschillen, heeft dit geleid tot verschillende typen en ontwikkelingen van dorpen. Daar waar cultuurhistorie en bebouwingstructuur samenvallen, wordt hier extra zorgvuldig mee omgegaan bij nieuwe ontwikkelingen. Emmen kiest voor een ruimtelijk concept dat uitgaat van de bestaande spreiding van voorzieningen en woningen.

Belangrijke ruimtelijke karakteristieken van de gemeente Emmen

Emmer esdorpenlandschap ligt op de Hondsrug. Schijnbaar willekeurig verspreid, maar onlosmakelijk verbonden met de ondergrond, ligt de bebouwing in het landschap. De beplanting is hoogopgaand. Het wegenpatroon is een vervlechting van bochtige wegen. De ruimten vormen een aaneenschakeling van erven, essen, akkers en weilanden.

veenkoloniën

De beekdal van de veenkoloniën was een uitgestrekt hoogveen tussen de Hondsrug en de Duitse rivier de Erm. Systematische afgraving heeft tot in de vorige eeuw geleid. Na de verving bleef een vlak en kaal gebied achter. Het kanalen- en wijkensysteem dat werd gebruikt voor de ontwatering en voor de afvoer van turf, vormde de kavelindeling. Kenmerkend is de hiërarchie in gegraven waterlopen van sloten, wijken en kanalen. Tegenwoordig zijn vele watergangen onbevaarbaar gemaakt, gedempt en overbrugd, waardoor ze alleen nog dienen voor waterbeheersing. Wel bepalen kanalen de maat en schaal en daarmee ook de identiteit van het landschap door de bomerijen die de kanalen begeleiden.

beekdalen en Randveenontginningen

De zuidgrens van de gemeente stroomt het Schoonerbeekdiep richting Coevorden. Het beekdal is herkenbaar als vrij open landschap. Naar het westen toe gaat het landschap over in een esdorp-achtig landschap. Bij Schoonebeek en ook bij Roswinkel is de randveenontginning nog duidelijk in het landschap te herkennen. De rokenverkaveling en lange lintbebouwing aan de rand van het veen is nog aanwezig. Het Valtherdiep en de voormalige hoogveenbeek de Ronde zijn herkenbaar door de afwijkende verkaveling. Door de aanleg van kanalen zijn de verbindingen verbroken.

veengebieden

Enkele plaatsen in Nederland zijn kernen van het eens uitgestrekte hoogveen bewaard gebleven, zoals het natuurgebied Bargerveen. Door de waterhuishouding aan de rand vormen de essen een beschermende buffer naar de landbouwgebieden aan te leggen, probeert men levend hoogveen te ontwikkelen. Het contrast tussen het woeste en de hoogveen en de strakke verkaveling van de rationele landbouwgronden geven een extra kwaliteit.

overgang

De overgang van zandlandschap naar het verveende landschap in Emmen is scherp. De overgang van west naar oost is goed waarneembaar in het landschap. Op sommige plaatsen daalt het maaiveld zelfs meer dan tien meter binnen enkele honderden meters. Essenlandschap De stad Emmen ontleent haar karakteristiek gedeelte naar esdorpenverleden. Het geheel van essen langs de westkant van Emmen (van Zuidbarger tot aan de Schimmer Esch) is door de stadsuitbreiding voor een groot deel opgegeten. Het zijn de Emmer- en Schimmeresch die als laatste nog grotendeels onaangetaast zijn. Deze essen vallen op door hun sterke ruimtewerking en openheid. De randen zijn als zeer fraai te karakteriseren waarbij het dorp Westenesch met haar beschermde dorpsgezicht er echt uitspringt. Bijzondere elementen in de randen zijn de opgaande begroeiing als het bos bij het Langgraf, het landschapsbos en de eiken langs de Odoornweg en het Oranjekanaal. De aanwezigheid van de essen rond de dorpskernen van Zuidbarger, Weerdinge en Westenesch en aan het centrum van Emmen is essentieel voor de beleving van de kernen en de leesbaarheid/herkenbaarheid van het landschap.

essenslandschappen

De essenslandschappen van het veenkoloniaal gebied zijn essentieel vanwege de unieke uitgestrektheid, de enorme weidsheid waarin kilometers lange dorpslinten waarneembaar zijn en de afwisseling van het landschap bepalen.

essenskoloniën rond Roswinkel

De dorpskern Roswinkel ligt in de open ruimte. De overgang tussen de veenkoloniën en het essenlandschap is het scherpst bij Weerdinge. Hier is een steilrand zichtbaar in het dicht geplante esdorp en het weidse, 12 meter lager gelegen open gebied. Buiten de kanaaldorpen is weinig bebouwing, noch beplanting.

Dwarsplaatsen

De noordrand ligt Emmer-Erfscheidenveen, een vrij open dubbel bebouwingslint met woningen tussen de twee kanalen en kapitale boerderijen aan de dwarsplaatsen. De boerderijen staan steeds 200 meter van het kanaal, aan het kanaal, tussen de wijken.

Wartenberger veen en -Compascuum

De open ruimte langs de grens is van Emmer-Compascuum tot Zwartemeer ruim 10 kilometer lang en gaat bij het Bargerveen in feite nog eens 8 kilometer door. De overgang naar de essen is het bebouwingslint langs het Oosterdiep. De open ruimte gaat door, zij het dat het landschap van karakter verandert, zonder kanalen en wijken en met kleine houtsingels omzoomde akkers.

Essensreservaat Bargerveen

Bargerveen is het restant van het voormalige Boertangermoeras en vanwege de grote natuurwaarden een beschermd hoogveenreservaat. Het open landschap is een bijzondere kwaliteit van het gebied. Ook de overgang naar de essen, het overgangsgedebied tussen het veen en het cultuurland in de omgeving, draagt bij aan de landschappelijke waarden en beleving van het natuurgebied.

Essen en Tweede Boerwijk

De open ruimte met akkers is het geringe hoogteverschil zichtbaar tussen de laagte bij de Boerwijk en het hogere Erica / Ericase Straat / Rietlanden. Oranjedorp vormt een duidelijke wand langs het rechte Oranjekanaal. Aan de zuidzijde is geen duidelijke begrenzing. Nauwelijks zichtbaar doorkruist de N37 de open ruimte.

Essensloot en Nieuw-Amsterdamsestraat

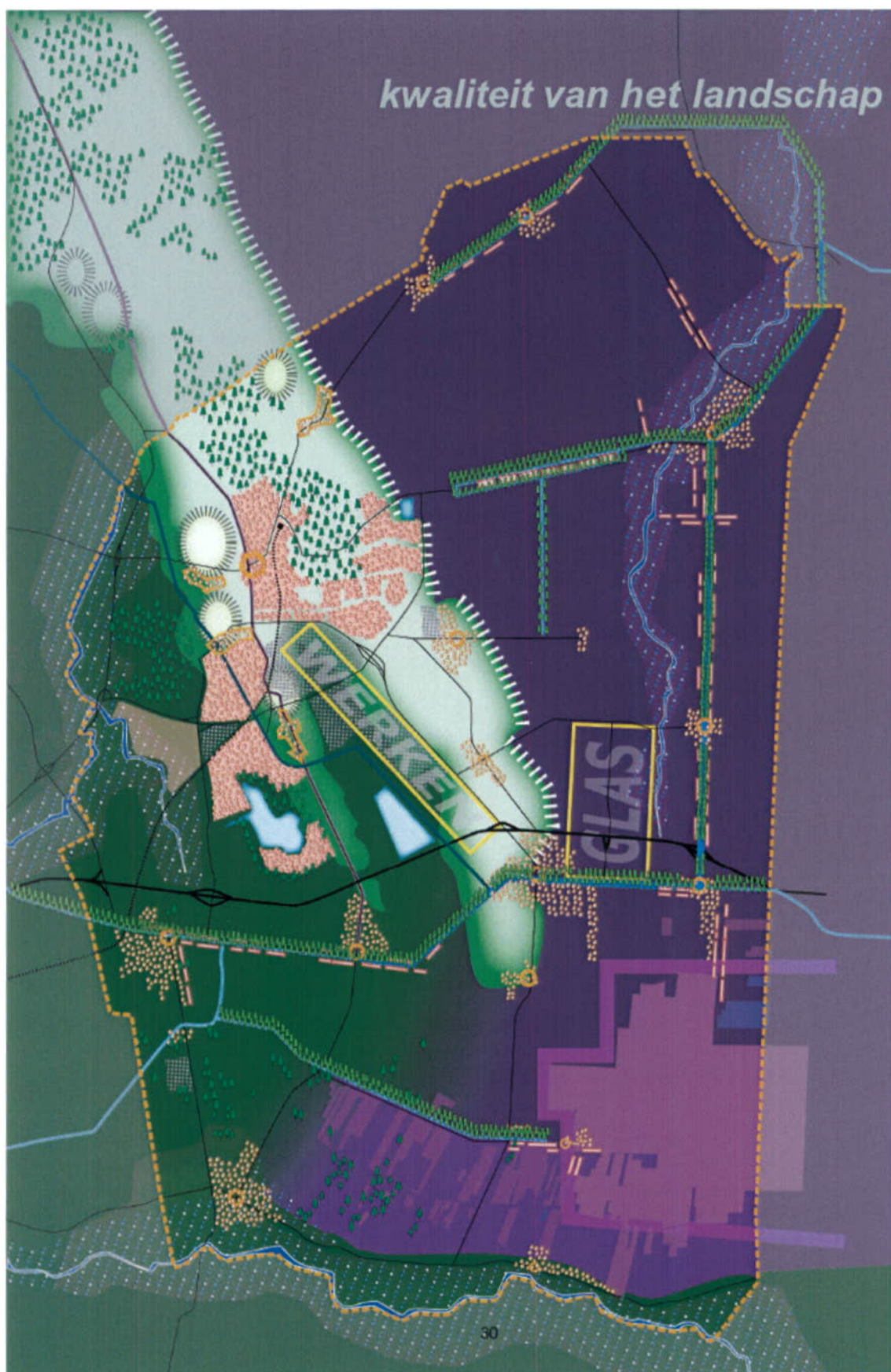
De N37 heeft over het grootste deel van het traject door de gemeente Emmen aan weerszijden een open ruimte van 500 meter tot een kilometer tot aan de bebouwing van de dorpen. Deze ruimte tussen Nieuw-Amsterdam/Erica en Parc Sandur, en langs Klazienaveen – Zwartemeer geeft de voorbijgangers het gevoel van weidsheid en openheid van de veenkoloniën, dat in andere landschappen ontbreekt.

Essen en beekdal van het Schoonebeekdiep

De open ruimte tussen het lint Schoonebeek-Nieuw-Schoonebeek-Twist en het Schoonebeekdiep is vrij open. Het beekdal is goed herkenbaar tussen het noordelijke lint, de bebouwing ligt voornamelijk aan de noordzijde van de weg en het Duitse Neuringe. De open ruimte van het beekdal is goed beleefbaar vanaf de weg.

Essen en stad

De essen bij Emmen markeren de zuidelijkste punt van de reeks van essen op de Hondsrug. Het stadscentrum van Emmen grenst direct aan de open es. Vanuit Westenesch of vanaf de N364 is de bolling van de Emmeres goed te zien. De voet van de bebouwing ligt onder de horizon. Waar vroeger alleen de kerktoren zichtbaar was is er nu een silhouet van nieuwe bebouwing. Een andere karakteristiek van de stad Emmen is die van de "Open Groene Stad", gecreëerd sinds de jaren 50. De stad is opgezet als een cluster van groene, lage bebouwingsvelden temidden van groene tussenruimten. De groene zones hebben vaak een natuurlijke of historische oorsprong van bossen en essen. De westelijke essen vervullen ook die functie van begrenzing en definiëring van de verschillende omliggende bebouwingsseenheden. Met dit concept van een stad waarin dorpsgewijs gewoond werd, zou Emmen de concurrentie met andere woon- en werkmilieus aan kunnen. De uitbreiding van Emmen vormde de Scandinavische en Engelse 'New Towns' de inspiratiebron. Dit model kwam tegemoet aan de behoefte en noodzaak om de bebouwing functioneel te specialiseren in woon-, werk- en centrumgebied. De nieuwe industrie werd niet over de woonwijken verspreid, maar voor de gehele bebouwing geconcentreerd op één groot nieuw industrieterrein. Daarnaast vormde de groene ruimten tussen de wijken een belangrijk element. In deze ruimten konden verschillende functies (ziekenhuis, theater etc) een plek krijgen, terwijl de ruimte tevens werd ingericht voor recreatiedoelinden.

Hoofdstuk 3. Ambities 2020

De Strategienota verwoordt de doelen en ambities voor speerpunten voor beleid waarop de strategische ontwikkeling van Emmen is gebaseerd. De ruimtelijke vertaling hiervan in de structuurvisie gaat ook uit van deze strategische opgaven. De ambities waar Emmen aan wil werken luiden als volgt:

1. Méér en andere werkgelegenheid
2. Inzet op een bevolkingsgroei richting 120.000
3. Emmen, stedelijk centrum van en voor de regio
4. Een optimale bereikbaarheid

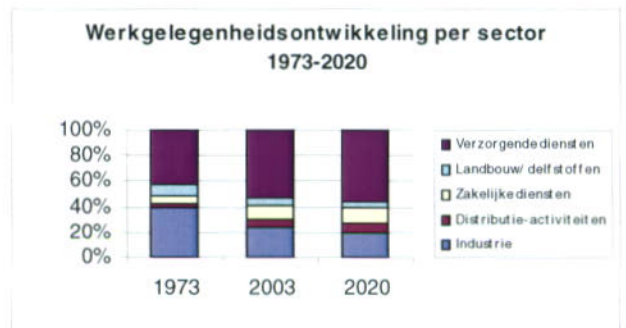
Méér en andere werkgelegenheid

Strategienota: inzet op economische ontwikkeling en meer werkgelegenheid⁸

Anno 2005 kent Emmen 46.344 arbeidsplaatsen. Vergeleken met de rest van ons land of andere plaatsen in Noord-Nederland zijn er relatief veel mensen werkzaam in traditionele sectoren als industrie en landbouw en relatief weinig in de dienstverlening en distributie-activiteiten.

Ten opzichte van 2001 (46.352) staat de ontwikkeling van het aantal arbeidsplaatsen kwantitatief gezien stil. Belangrijkste oorzaak van deze stagnatie is de macro-economische ontwikkeling.

Dat de werkgelegenheid ondanks diverse berichten (bijvoorbeeld verplaatsing van banen naar elders) gelijk is gebleven, geeft daarentegen wel aan dat Emmen bezig is aan een economische transformatie. Cijfers laten zien dat het aantal arbeidsplaatsen in sectoren als handel en dienstverlening stijgt, terwijl de landbouw en industrie te maken hebben met een daling van het aantal arbeidsplaatsen.

Een tweede ontwikkeling die sinds het verschijnen van de Strategienota wordt gesignaleerd, is de toename van het aantal bedrijven. Emmen telt steeds meer bedrijven; met een gelijkblijvend aantal arbeidsplaatsen betekent dit dat de gemiddelde bedrijfsgrootte daalt. Het MKB fungeert steeds meer de katalysator van de Emmense economie; dit is een duidelijke kentering ten opzichte van de voorgaande decennia van grootschalige industrialisatie⁹.

In het kader van deze structuurvisie is onderzoek verricht naar de economische positie en mogelijkheden van de gemeente. Dit laat zien dat er op het gebied van werkgelegenheid een aantal perspectieven zijn. Scenario-berekeningen¹⁰ komen uit op een groei van het aantal arbeidsplaatsen van 8.800 tot 10.000 (in 2020). Tot 2010 wordt ingezet op een toename van het aantal arbeidsplaatsen met 2.500. Kansrijke sectoren (qua werkgelegenheidsgroei) zijn groothandel, glastuinbouw, transport & logistiek (incl. VAL), zakelijke diensten, zorg en leisure.

Hoewel Emmen een sterke positie heeft in de kennisintensieve industrie is de verwachting dat het aantal arbeidsplaatsen hier in zijn totaliteit slechts beperkt groeit. Dit wil echter lang niet zeggen dat de industrie uit Emmen zal verdwijnen.

⁸ In de Strategienota is een autonome groei voorzien van 11.000 arbeidsplaatsen. Tevens heeft Emmen in de Strategienota de ambitie gesteld een extra groei van 7.500 arbeidsplaatsen te realiseren. Naast de kwantitatieve doelstellingen staat Emmen voor de opgave de productiestructuur te wijzigen. Van de sectoren die in Emmen sterk aanwezig zijn, wordt beperkte groei of zelfs krimp verwacht. Voorbeelden zijn de outsourcing in de industrie en schaalvergroting in de landbouw.

⁹ Vooral in de dienstverlenende sectoren zijn er veel bedrijven bij gekomen in de periode 1998-2005. Deze verschuiving naar meer MKB-bedrijvigheid heeft ook een ruimtelijk effect.

¹⁰ Ruimtelijke ontwikkeling gebouwde omgeving Emmen 2020 (Louter, 2005)

Voor de chemische en staalindustrie wordt een bovengemiddelde groei voorzien. De moderne industrie blijft in Emmen een sector van formaat, waarbij een verschuiving van arbeidsintensief naar kapitaalintensief wordt doorgemaakt. Het aantal banen in deze sector mag dan gelijk blijven of licht dalen, de omzet neemt wel toe! Het gegeven dat de industrie in Emmen een sterke sector blijft is van groot belang voor de Emmense economie; de industrie kent veel spin off.

Belang industrie voor Nederlandse economie

- 15 % van de totale werkgelegenheid in Nederland komt uit de industrie
- In de maakindustrie wordt circa 17 % van het Nederlands nationaal product gerealiseerd.
- Elke baan in de industrie creëert 1 baan in de dienstensector
- De maakindustrie is de motor van de export: ruim 75 % van de totale export
- De sector verzorgt 80% van de investeringen in R&D en is de bakermat voor innovatie
- De maakindustrie is de belangrijkste aanjager van de groei van de arbeidsproductiviteit

Andere werkgelegenheid

Emmen maakt een transitie door van industriestad naar complete en veelzijdige werkstad. Behalve meer aandacht voor relatief minder sterk aanwezige sectoren, betekent dit ook aandacht voor kennis, innovatie en ICT. Door op het juiste moment in te spelen op nieuwe ontwikkelingen en het scheppen van een optimaal vestigingsklimaat is dit mogelijk. Het verzilveren van kansen in andere sectoren, betekent dat er veel aandacht is voor scholing¹¹. Een ander type arbeidsplaats vereist andere kwalificaties. Aandacht gaat hierbij zowel uit naar bij- en nascholing van de huidige arbeidsgeneratie, als ook de opleiding van toekomstige generaties. Door optimale aansluiting van opleidingen op de regionale arbeidsmarkt verbeteren de mogelijkheden voor nieuwe generaties een baan te vinden binnen Emmen en omgeving.

Voor wat betreft opleiding en jeugd dan is er een aantal aandachtspunten:

- a) Een deel van de jongeren trekt weg omdat zij voor hun opleiding niet in Emmen terecht kunnen. Veelal betreft het de hoger op te leiden jongeren. Goede verbindingen over weg en spoor, samenwerking met kennisinstututen in den lande en een aantrekkelijk woonklimaat maakt dat zij op latere leeftijd (met kinderen of aan het einde van de arbeidscarrière) verleid worden terug te keren.
- b) Jongeren die een opleiding in Emmen volgen, dienen een passende baan te kunnen vinden. Een verschuiving binnen de economie vereist een verschuiving in opleidingen. Een verbreding en verandering van het opleidingsaanbod is noodzakelijk. De kansen op het volgen van een opleiding elders worden hier tegelijkertijd mee verkleind. Deze verbreding komt tot stand door onder meer het starten van nieuwe opleidingen in Emmen en samenwerking met andere opleidingsinstututen (zowel landelijk als internationaal).¹²
- c) Meer nog voorheen wordt het bezit van een diploma steeds belangrijker. Daarom wordt ingezet op het verder voorkomen van vroegtijdige uitval van leerlingen in het onderwijs.

Emmen kiest voor de huidige werkgelegenheid en het ontwikkelen van nieuwe werkgelegenheid, met name in kansrijke economische sectoren. Sectoren waar de gemeente zich op richt zijn vooral de dienstverlening, moderne industrie, glastuinbouw, transport & distributie (incl. VAL), zorg en leisure. De inzet op een ander type werkgelegenheid vereist aandacht voor de arbeidsmarktkwalificaties.

Inzet op een bevolkingsgroei naar 120.000

In 2005 telde Emmen ruim 108.600 inwoners. Ten opzichte van de voorgaande jaren heeft het inwonertal een positieve ontwikkeling doorgemaakt¹³. De groei van de bevolking is met name veroorzaakt door een vestigingsoverschot. Voor wat betreft de toekomstige ontwikkeling van de bevolking is een drietal scenario's opgesteld (zie tabel 3.1). De getallen geven de bandbreedte aan waarbinnen het inwoneraantal van Emmen in 2020 zich waarschijnlijk zal begeven.

¹¹ Dit geldt overigens ook voor de industrie; kennis en innovatie zijn hierin van groot belang.

¹² Zo is er een samenwerkingsverband tussen opleidingen in Emmen en Lingen

¹³ 104.000 inwoners in 1995, 106.000 inwoners in 2000

Tabel 3.1: Scenario's bevolkingsgroei Emmen 2020

	2005	2010	2015	2020
Laag	108.622	109.606	110.448	110.616
Midden	108.622	110.039	111.228	112.294
Hoog	108.622	112.422	116.177	119.903

Bron: Gemeente Emmen, Woonplan actualisatie 2005

Voor wat betreft de bevolkingsopbouw is Emmen relatief 'ver grijsd'. Circa 15% van de bevolking is 65 jaar of ouder. Dit aandeel is het laatste decennium toegenomen en groeit tot ongeveer 20% in 2025. Ook de groep 45- tot 65-jarigen groeit (van 25% nu tot ruim 30% in 2020). In 2020 kent Emmen een relatief 'oude' bevolking. Verwacht wordt dat het geboorteoverschot overgaat in een sterfteoverschot. Groei van de bevolking zal op termijn vooral plaatsvinden door een vestigingsoverschot¹⁴. De gemeente streeft voorts naar een, in vergelijking met de rest van ons land, evenredige bevolkingsopbouw.

Om de productiestructuur te verbreden wordt uitgegaan van een economische impuls door (koopkrachtige) bewoners van buiten de gemeente aan te trekken. Ontwikkelingen zoals telewerken, parttime werken en de bereidheid tot het afleggen van grotere afstanden naar het werk geven Emmen ook als woongemeente bijzondere mogelijkheden. De woonfunctie kan als productiefactor worden gezien. Door het aantrekken van nieuwe bewoners en hen te binden aan de gemeente neemt het draagvlak voor voorzieningen toe¹⁵.

Emmen heeft de ambitie te groeien tot 120.000 inwoners. Om deze ambitie te realiseren is er jaarlijks een vestigingsoverschot van 750 personen (of 310 huishoudens) nodig. Uit onderzoek¹⁶ is gebleken is dat dit mogelijk is, maar wel een aanzienlijke inspanning vraagt. Een

Toekomstige bewoners en woonvoorkeuren

Kansrijke (landelijke) doelgroepen zijn jonge gezinnen met kinderen (25-44), paren zonder kinderen van middelbare leeftijd (45-64) en pensioenmigranten. Vanuit de regio en provincie liggen er kansen tot het aantrekken van vooral de eerste twee genoemde doelgroepen.

Uit de aanvullende studie naar de woonvoorkeur van bovenregionale doelgroepen blijkt dat in absolute zin twee type huishoudens het meest verhuiscandidate zijn, te weten:

- *huishoudens tot 40 jaar met een inkomen van de hoofdkostwinner tot € 2300 netto per maand*
- *huishoudens vanaf 50 jaar met een inkomen van de hoofdkostwinner van boven de € 2700 netto per maand*

Emmen telt 45.691 woningen (2005). Om de ambitie te realiseren van 120.000 inwoners in 2020 dan dient de woningvoorraad met bijna 7.500 toe te nemen (Woonplan Emmen 2020). De uitgevoerde studies (naar o.a. doelgroepen, woonvoorkeuren (eigendomsverhouding), woonwensen en – accenten, locaties en woonmilieus) leveren de volgende conclusies op:

- a) *om bovenregionale doelgroepen aan te trekken dienen vooral eengezinswoningen in de koopsector gebouwd te worden, in verschillende typen woonmilieus. Aan dit woningtype is het grootste tekort. Met name vrijstaande woningen zijn in trek. De prijsklasse van de woningen ligt tussen de 1 en 3 ton euro. Deels luxe woningen op grote vrije kavels zijn in trek, maar ook goedkope woningen in een relatief lage dichtheid en aantrekkelijke prijsklasse lijken kansrijk (easy jet model – zie hoofdstuk 3)*
- b) *voor regionale doelgroepen is het van belang dat er eengezinswoningen in groen-stedelijke en dorps woonmilieus aangeboden worden voor een prijs tot circa 2 ton euro*
- c) *om potentiële vertrekkers te binden zijn goedkope eengezinskoopwoningen in groen-stedelijke en dorps woonmilieus nodig. Ook een- en meergezinshuurwoningen dienen aan de voorraad te worden toegevoegd. De kwaliteit van de woningen en de bestaande wijk speelt wat dit aangaat een belangrijke rol. Dit kan door sloop en renovatie plaatsvinden.*

¹⁴ Het rapport 'structurele bevolkingsdaling, een urgente nieuwe invalshoek voor beleidsmakers' heeft een vertraging van de bevolkingsgroei en zelfs krimp op de agenda gezet. Nationaal gezien vertraagt de groei van de bevolking tot het omstreeks 2035 een omvang van 17,0 miljoen bereikt. Tot 2050 zal dit langzaam dalen tot 16,9 miljoen. Het tijdstip van krimp zal regionaal wel sterk verschillen. In sommige regio's is hier nu al sprake van. Voor Drenthe geldt dat deze zich vanaf 2015 zal voordoen; tegelijkertijd laten de berekeningen wel zien dat de woningvoorraad nog wel zal moeten groeien tot 2020. Met de Structuurvisie wordt ruimte gereserveerd voor activiteiten op basis van de hoge prognose en ambitie. Tijdens de planperiode tot 2020 zal zorgvuldige monitoring, regelmatig actualiseren van scenario's en prognoses ervoor moeten zorgen dat het (ruimtelijk) beleid flexibel inspelt op veranderingen in de toekomst.

¹⁵ Ervaringen elders laten zien dat 3 tot 5 huishoudens gemiddeld 1 arbeidsplaats oplevert.

¹⁶ Emmen op weg naar 120 in 2020 (RIGO, 2004) en landelijk dorps wonen in Emmen, woonvoorkeur van bovenregionale doelgroepen (RIGO, 2005)

vestigingsoverschot wordt alleen bereikt indien op zijn minst:

- het aanbod, dat de vestiger vraagt, wordt gerealiseerd;
- deze nieuwe woonmilieus goed in de markt worden gezet (imago/marketing).

Ingeschat wordt dat bovenregionale doelgroepen een bijdrage leveren aan het vestigingsoverschot. In het recente verleden is al menig inwoner vanuit het Westen van Nederland verhuisd naar Emmen¹⁷. Het onderzoek laat geen eenduidig beeld zien; diverse groepen hebben zo hun eigen woning- en woonmilieuvorkeuren. Dit betekent dat in algemene zin wordt ingezet op het aanbieden van een diversiteit aan woonmilieus, in plaats van het inzetten op één woonmilieu. Duidelijk is dat alleen een groen-stedelijk woonmilieu zoals in de Delftlanden wordt voorgestaan niet voldoende is. Aanvullend hierop dienen meer landelijke en dorpse woonmilieus gebouwd c.q. aangeboden te worden. Emmen heeft de kwaliteiten om bijzondere woonmilieus te realiseren.

Emmen kiest voor een groei van het aantal inwoners tot 120.000 op basis van autonome groei in combinatie met het aantrekken van nieuwe bewoners. Emmen kiest er eveneens voor de woonfunctie te stimuleren om zo nieuwe inwoners aan te trekken. Doel hiervan is een impuls voor en diversificatie van de Emmense economie. Emmen kiest voor gedifferentieerde woonmilieus gericht op de vraag van huidige en nieuwe bewoners, afgestemd op de (herstructurering van de) bestaande voorraad.

Emmen, stedelijk centrum van en voor de regio

Binnen het Stedelijk Netwerk neemt de kern Emmen vanwege haar stedelijke massa een prioritaire positie in. Zowel voor de gemeente als voor het netwerk is het van belang om deze positie als centrumstad verder uit te bouwen. Het gaat hierbij om het versterken van de gehele stad als één van de vier economische hoofdkernen van Noord-Nederland.

De regiofunctie van Emmen houdt niet op bij de grens met Duitsland of de provincie Groningen. Ook voor het Duitse achterland (Haren, Meppen, Lingen, Emlichheim) heeft Emmen een belangrijke functie. De verknoping met het Duitse achterland is de laatste jaren door verschillende grensoverschrijdende ontwikkelingen, zoals het Internationaal Natuurpark Moor, A37/A31, vaarverbinding Ter Apel-Haren (Ems) versterkt. Naar de toekomst toe liggen hier kansen voor Emmen.

Emmen kiest voor een sterke stedelijke kern Emmen als centrum van de economische kernzone en het Stedelijk Netwerk Zuid-Drenthe.

Optimale bereikbaarheid

Met de realisatie van de A37 heeft Emmen rechtstreeks aansluiting gekregen op het internationale snelwegennetwerk. Voor de bereikbaarheid en relatieve ligging van Emmen is dit een gunstige ontwikkeling; een aantal stedelijke regio's (de Randstad, Hamburg-Bremen en het Ruhrgebied) is hiermee op een gunstigere reisafstand komen te liggen. De functie van de A37 kan verder vergroot worden indien ook het Duitse snelwegennetwerk verder uitgebouwd wordt. Met de A31 ligt er al een goede verbinding in noordelijke en zuidelijke richting. Met de opwaardering van de route richting oosten (de N213) ontstaat een optimale verbinding met Scandinavië en Noordoost Europa.

Daarnaast wordt een verbetering van de de spoorverbinding met Zwolle nagestreefd. In samenhang met de aanleg van de Hanzelijn beschikt Emmen hiermee over een goede verbinding met de Randstad. Naast de oost-west

¹⁷ Ongeveer de helft van het aantal woningen in Parc Sandur is destijds verkocht aan mensen van buiten name Randstedelingen.

verbindingen is het uitbouwen c.q. optimaliseren van de noord-zuid verbindingen, met name met de stad Groningen, van groot belang.

Door de sterk verbeterde bereikbaarheid profileert Emmen zich als stad waar het aantrekkelijk wonen, werken en recreëren is. Een belangrijk deel van de werkgelegenheid ontwikkelt zich verder in de economische kerngebieden. De kans is groot dat deze kerngebieden verder uitdijen. In tegenstelling tot het naar Emmen toe halen van bedrijvigheid (zoals vroeger de industrialisatie) is de Emmense strategie nu veel breder van aard. De kwaliteit van de woonomgeving speelt hierin een cruciale rol; mensen zijn bereid steeds grotere afstanden af te leggen voor hun werk. Steeds meer banen worden geheel of gedeeltelijk fulltime en/of parttime. Dit betekent dat werknemers soms voor twee lange dagen op de Randstad aangewezen zijn, maar andere dagen vanuit huis werkzaam kunnen zijn. Emmen speelt in op deze trend door het aanbieden van aantrekkelijke woonmilieus. De beschikking over goede en snelle verbindingen is in dit kader van groot belang.

Emmen kiest voor een optimale bereikbaarheid van Emmen via de A37, de N34 en het spoor.

Hoofdstuk 4. Gewenste ruimtelijke ontwikkeling

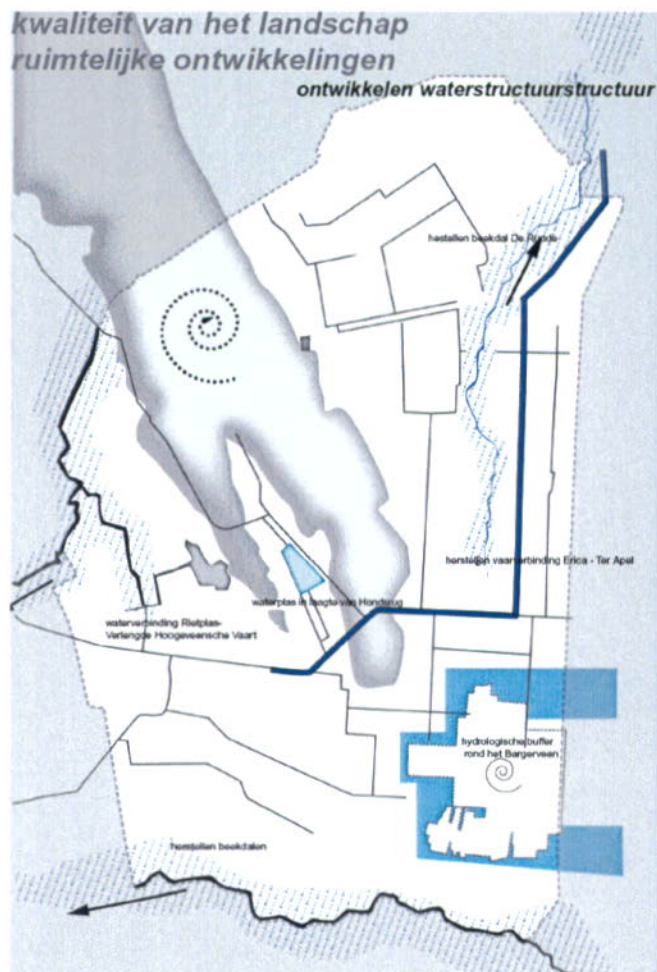
De structuurvisie geeft de ruimtelijke vertaling en samenhang aan van de ambities van de gemeente Emmen. Het is dé opgave om in te spelen op knelpunten en kansen zodat de gemeente Emmen in 2020 optimaal presteert. De principes en uitgangspunten uit de vorige hoofdstukken, worden hier in meer detail beschreven c.q. uitgewerkt naar functie of sector.. De ambities zijn nader uitgewerkt en hebben ruimtelijk een plek gekregen. Zo valt per gebied af te leiden welke functies en ontwikkelingen ergens wel en niet passen. Deze ruimtelijke vertaling vormt het kader voor nieuwe bestemmingsplannen. Het geeft ook de opgave per gebied weer. Die opgave vloeit niet altijd vanzelf voort uit de ontwikkelingen die daar al gaande zijn; soms is actief ingrijpen en stimuleren nodig om gebiedsontwikkeling tot stand te brengen. In hoofdstuk 5 wordt separaat op de uitvoering en ontwikkelingsplanologie ingegaan.

Water

Water is als het leidend principe gehanteerd bij de ruimtelijke inrichting¹⁸. Dit betekent dat keuzes met betrekking tot water bepalend zijn voor het ontwikkelen van andere functies (en vice versa). Onderwerpen als wateroverlast, waterkwaliteit en verdroging en stijging van de zeespiegel kennen een sterke relatie met de wijze waarop wij onze ruimte hebben ingericht. Water heeft ruimte nodig en biedt tegelijkertijd mogelijkheden voor andere functies. Emmen kiest voor waterberging op de juiste plek. Dit wil zeggen dat bij nieuwe ontwikkelingen het vereiste percentage water niet per sé in het plangebied wordt aangebracht, maar op de meest geschikte plek. Zo is het handiger water in de lage gebieden buiten het stedelijk gebied te bergen in plaats van bovenop de uitlopers van de Hondsrug.

Om ook in de toekomst droge voeten te houden en water langer vast te houden ligt er een opgave meer water te bergen (ca. 2,7 mln m3 voor noodretentie). In het kader van het Lokaal Bestuursaccord Water zijn hier op regionaal niveau afspraken gemaakt. Doel hiervan is het voorkomen c.q. beperken van wateroverlast in het stedelijk en landelijk gebied voor het gehele stroomgebied. Berging van water vindt plaats door gebieden (veelal agrarisch of natuurgebied) aan te wijzen voor de functie 'noodretentie'.

In het landelijk gebied zijn er met name in het Veenkoloniale deel van de gemeente mogelijkheden de waterbergende functie te vergroten door herstel van de beekdalen en vergroting van de capaciteit van het uitgebreide wijken- en kanalenstelsel. Voor een deel van het gemeentelijk oppervlak is dit echter niet voldoende; tevens is er behoefte aan retentiegebied in de directe omgeving van het stedelijk gebied. In het Lokaal Bestuursaccord Water en de op handen zijnde uitwerking van het POP-Drenthe zijn, naast het Schoonebeeker diep, het

¹⁸ Binnen de huidige ruimtelijke opbouw van Emmen speelt water ook al een belangrijke rol. Naast de beekdalen ligt een uitgebreid stelsel van kanalen, wijken en sloten ten grondslag aan het landschap.

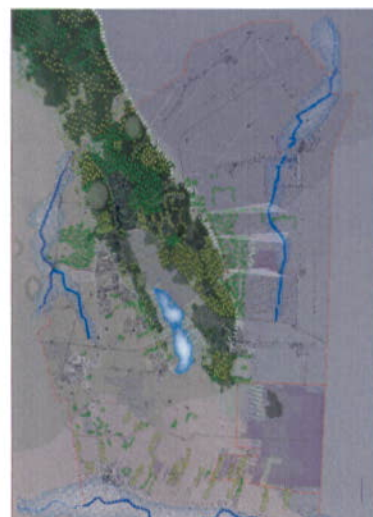
Oranjedal (noord en zuid) en het gebied ten westen van Zandpol hiervoor als geschikt aangegeven.

Door de relatieve laagte, ligging nabij het stedelijk gebied en omvang is het Oranjedal de enige plek die geschikt is voor een aanzienlijk waterbergende functie. Deze functie kan gecombineerd worden met de huidige agrarische functie. Denkbaar is dat het retentiegebied, dat slechts in perioden van extreme watersnood onder water komt staan, ook deels permanent onder water wordt gezet (peilwisselingen mogelijk), waarbij het een recreatieve functie krijgt. De nadere invulling van het retentiegebied is één van de zes uitwerkingsprojecten van deze structuurvisie. Aandachtspunt voor de berging van water is voorts het glastuinbouwgebied Erica. Indien hier op termijn uitbreiding plaatsvindt van de glastuinbouw, dan wordt onderzocht in welke mate berging binnen dan wel buiten het plangebied noodzakelijk is. Mogelijkheden liggen er ten westen van de Vierslagen dan wel ten oosten van het tuinbouwgebied Erica.

De combinatie van water en recreatie is ook gelegd bij de Vaarverbinding Erica-Ter Apel. Geconstateerd is dat dit gedeelte een ontbrekende schakel is, realisatie is een logische en structurele verbetering van het nationale basistoervaartnetwerk. Tegelijkertijd wordt een groot gedeelte van het gemeentelijk grondgebied zo voor de vaarrecreatie ontsloten. Op termijn is hierbij een verbinding met de Grote Rietplas denkbaar. Vanwege het eminente belang van het Bargerveen wordt een hydrologische buffer rondom het natuurgebied gerealiseerd. Deze buffer wordt gecombineerd met andere functies.

Een karakteristiek en ruimtelijk structurerend element zijn de beekdalen die de gemeentegrens deels markeert. Het gebied ten zuiden van Schoonebeek en Nieuw Schoonebeek kenmerkt zich door het beekdal van het Schoonebeekerdiep. Behoud en herstel van landschappelijke en natuurlijk waarden, in combinatie met het vergroten van de waterbergende functie en waterkwaliteit (KRW), staan hier voorop. Mogelijkheden tot recreatief medegebruik krijgen hierbinnen nadrukkelijk een plek. Ook herstel van houtwallen langs de rand van het beekdal en behoud van oude meanders vormt een aandachtspunt.

In het oosten van de gemeente is en wordt gewerkt aan herstel van de Runde. Water, landschap en natuur staan voorop waarbij ook aandacht is voor recreatief medegebruik. Ten aanzien van de Sleenerstroom. Ook hier geldt dat er bijzondere aandacht uitgaat naar het spanningsveld tussen landbouw, landschap en water/natuur.

Verkeer en vervoer

Wegverkeer

De hoofdverkeerstructuur van Emmen wordt bepaald door een beperkt aantal wegen, te weten de A37, de N34, de Rondweg/ N391, de N862 (Emmen-Klazienaveen), de N364 (Frieslandroute), de Nieuw Amsterdamse straat en de Hondsrugweg. Daarnaast zijn ook de N379 (Zwartemeer-Emmer-Compascuum) in combinatie met de weg langs de (Verlengde) Hoogeveense Vaart en de route langs Schoonebeek naar Coevorden structureerende elementen.

Met de voltooiing van de A37 in 2007 is Emmen aangesloten op de snelweg richting Zwolle en het Duitse achterland. De externe autobereikbaarheid is hiermee sterk verbeterd. Voor een goede externe bereikbaarheid is de aansluiting van de stad Emmen op de A37 via de N34 en de twee toegangssassen van belang. De doorstroming op de N34 (gedeelte Holsloot-Hardenberg) is als

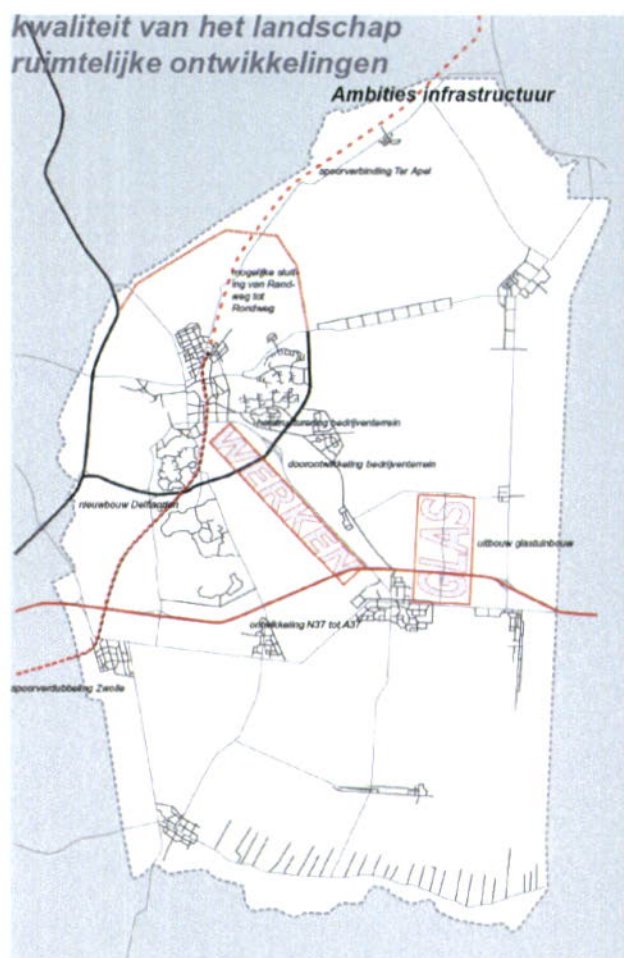
knelpunt aangemerkt¹⁹. Voor onze gemeente geldt dat ingezet wordt op een verdubbeling van de N34 vanaf Emmen-Zuid/Erm tot en met de ongelijkvloerse kruising met de Frieslandroute.

Voor één van de twee rechtstreekse toegangswegen komt uitbreiding van de capaciteit aan de orde. In de netwerkanalyse is de doorstroming op de N862 (Emmen-Klazienaveen) als knelpunt benoemd. De komende jaren wordt ingezet om het omvormen van deze as tot een 2 x 2-stadsboulevard.

Uitgangspunt is dat de bestaande verkeersstructuur gehandhaafd blijft. Aandachtspunt hierbij is een zo soepele mogelijke afwikkeling van het doorgaande verkeer van en naar de N391 richting de A37. Qua interne bereikbaarheid zijn er twee prominente knelpunten. Het betreft hier de Rondweg en de Hondsrugweg. Samen vormen zij een belangrijk deel van de ruggengraat van de Emmense wegenstructuur. Om de doorstroming te verbeteren en de veiligheid te vergroten wordt ingezet op een optimalisering van de Zuidelijke Rondweg door het ontwikkelen van ongelijkvloerse knooppunten (stroomfunctie). Met het gereedkomen van de A37 en de inzet op de twee hoofdontsluitingen als ontwikkelingsas verplaatst het zwaartepunt van woon-, werk en recreatieve activiteiten zich in zuidelijke richting. Gezien de gevoeligheid van het gebied, de kosten van de aanleg van de Noordelijke Rondweg en een lange proceduretijd wordt er vóór 2020 geen Noordelijke Rondweg voorzien²⁰. Een nadere Verkenningenstudie dient voornamelijk eerst de haalbaarheid, wenselijkheid en noodzakelijkheid aan te tonen.

Ter hoogte van het centrum vormt de doorstroming van de Hondsrugweg een knelpunt. De combinatie van stroomweg en ontsluitingsweg van het centrum (en dierentuin) zorgt voor veel voertuigbewegingen. Nader onderzoek is nodig om te bekijken naar de (on) mogelijkheden het doorgaand verkeer om te leiden. Op de vorm en functie van de Hondsrugweg wordt in het nieuw op te stellen GVVP nader ingegaan.

Meer verkeer op de wegen leidt tot een grotere vraag naar parkeren in vooral in het centrum van Emmen. Parkeren in het centrum wordt kwantitatief en kwalitatief meer in evenwicht gebracht worden, gekoppeld aan nieuwe impulsen in de verschillende deelgebieden uit het Masterplan Emmen Centrum. Onderzocht wordt of een betere spreiding van parkeerlocaties mogelijk is waardoor de verkeersdruk in het centrum kan worden gespreid. Mogelijk kan het realiseren van een parkeerring²¹ (met speciale aandacht voor ondergronds parkeren) hierbij een optie zijn.

¹⁹ Netwerkanalyse

²⁰ Het 'afmaken' van de Rondweg door aanleg van het noordelijk tracé is een onderwerp dat al langer op de agenda staat. Onderzoek laat zien dat de aanleg van een Noordelijke Rondweg een beperkte bijdrage levert aan de oplossing van een deel van de bereikbaarheids- en oplossingsproblemen in de noordelijke wijken van Emmen. Aan de hand van recente verkeersmodellen zijn tevens de verkeersintensiteiten berekend. Deze kwam voor de Noordelijke Rondweg uit op 4.100 tot 6.300 vervoersbewegingen/etmaal. Ter vergelijking: Op de bestaande Rondweg worden 15.000 tot 20.000 vervoersbewegingen verwacht in 2020 en op de Hondsrugweg 35.000. Eventuele aanleg vermindert de noodzakelijkheid van het opwaarderen van de Zuidelijke Ringweg echter niet.

²¹ Een parkeerring kan alleen worden ingevoerd bij verplaatsing van de dierentuin.

Spoorvervoer

Twee maal per uur gaat er een trein richting Zwolle²². Het verder optimaliseren en uitbouwen van deze lijn voor personen- en goederenvervoer, mede ook in relatie met de geplande aanleg van de Hanzelijn, zorgt voor een integrale verbetering van de railbereikbaarheid.. De inzet is gericht op:

- snelheidsverhoging (gedeeltelijke verdubbeling noodzakelijk)
- frequentieverbetering
- comfortverbetering
- functionaliteitsverbetering
- overstapverbetering (in Zwolle)
- (beter) geschikt(er) maken voor goederenvervoer

Conform het Bereikbaarheidsprofiel Noord-Nederland en de Railvisie 2020 vormt een verdubbeling in de komende planperiode het wensbeeld. Emmen sluit hierdoor 'automatisch' aan op het landelijke Intercity-net. Net als voor de weg geldt ook voor de spoorverbinding dat een aansluiting vanuit Emmen op het Duitse personenspoorwegnet nieuwe kansen kan genereren.

Een tweede knelpunt die uit de netwerkanalyse naar voren is gekomen, is het rangeren in het centrum van Emmen. Het is wenselijk om het rangeren uit het centrum van Emmen te verplaatsen richting Nieuw Amsterdam. Dit vereist een nieuwe aantakking op het spoor bij Bargermeer, wat niet eenvoudig is. Nader onderzoek is in dit kader noodzakelijk.

Met de realisatie van de Delftlanden aan de zuidwestzijde van de stad Emmen is het zwaartepunt van Emmen eveneens in zuidelijke richting aan het verschuiven. Daarom wordt het station Bargermeer verplaatst in zuidelijke richting. Het nieuwe station Emmen-Zuid nabij de Delft- en Rietlanden genereert meer passagiers. Tevens wordt de woon- en werkfunctie in dit deel van de gemeente versterkt door de aanwezigheid van een (intercity) station. Dit maakt het aantrekkelijk voor nieuwe bewoners en bedrijven van buiten de gemeente.

Via Coevorden is er voor het goederenvervoer aansluiting op het Duitse spoorwegnet. Meerdere bedrijven in Emmen beschikken over eigen spoorweg-aansluitingen of complete eigen emplacementen. Openbare laad- en losmogelijkheden zijn er zowel in Emmen, als ook in Nieuw-Amsterdam en Schoonebeek.

Langzaam verkeer

Een dicht fietspadennetwerk verbindt de woon-, werk-, recreatie- en winkelgebieden binnen de gemeente. Emmen kiest voor bevordering van het langzaam verkeer. Ingezet wordt op een veilige fietsroutestructuur, wat betekent dat:

- vanuit ieder woonwijk van Emmen het centrum via minimaal één conflictvrije fietsroute²³ kan worden bereikt;
- vanuit ieder dorp de kern Emmen via minimaal één conflictvrije fietsroute kan worden bereikt.

De komende jaren vindt inzet plaats op de realisatie van ontbrekende schakels en de opwaardering van het bestaande netwerk. Met betrekking tot het recreatieve fietsnetwerk is het van belang dat Emmen naast een goede en veilige fietsinfrastructuur beschikt over goede bewegwijzering en ondersteunende voorzieningen beschikt. Fietsroutes vormen de verbinding tussen het aanbod van toeristische voorzieningen en accommodaties. Het optimaliseren van het recreatieve fietsnetwerk is één van de opgaves om de recreatieve mogelijkheden in Emmen te vergroten. Dit

²² De verbetering van de lijn Emmen- Zwolle voor personen- en goederenvervoer is ook vanuit de netwerkanalyse als kans benoemd. Op dit moment rijdt er één sneltrein per uur.

²³ Met een conflictvrije route wordt een route aangeduid die loopt via vrijliggende fietspaden, rotondes en met verkeerslichten geregelde oversteken.

kan met behulp van het fietsknooppuntensysteem²⁴. Behalve een verdere aanvulling van de fietsstructuur wordt het landschap, de rust en de ruimte van Emmen ook wandelend ervaren. Ook hier geldt dat ingezet wordt op verbeteringen van en aanvullingen op het bestaande netwerk.

Werken

Onafhankelijk onderzoek²⁵ classificeert Emmen, gelegen in de Noordelijke Ontwikkelingsas, in een eindbeeld 'werklocaties Noord-Nederland 2030' als:

- één van de drie noordelijke duurzame productieknooppunten
- één van de vijf noordelijke stedelijke zakencentra
- één van de drie eersteklas bedrijvenparken

Om dit en de economische diversificatie te bereiken is een aantal impulsen in de ruimtelijke economie noodzakelijk. Ruimtelijk gezien betekent dit in hoofdlijnen dat:

- a) de bestaande bedrijventerreinen 'gevolgd' dienen te worden
- b) de glastuinbouwsector verder kan uitgroeien
- c) er ruimte wordt gecreëerd voor leisure²⁶.
- d) de zorgsector zich ruimtelijk kan vernieuwen.

Ruimtelijk uitgangspunt is dat de grootschalige activiteiten op het gebied van groothandel, transport, moderne industrie en glastuinbouw gebundeld worden rondom de A37. Tevens vinden nieuwe ontwikkelingen zoveel mogelijk plaats vanuit bestaande werkclusters. Voorkomen wordt dat de gehele zone aan weerszijden van de A37 vol wordt gebouwd met allerhande economische activiteiten. Derhalve is de bedrijvigheid gebundeld langs de lobben die vanuit de kern Emmen de A37 raken. Bij de op- en afritten van de A37 naar Emmen is ruimte voor verdichting met nieuwe economische ontwikkelingen en hier tussenin bevinden zich open ruimten. Met het accentueren van de voor Emmen kenmerkende openheid wordt een onderscheidend visitekaartje van de gemeente neergezet.

Bedrijventerreinen

Emmen kent netto meer dan 800 ha oppervlak aan bedrijventerrein. Veruit het grootste deel hiervan is geconcentreerd in en rond de kern Emmen. Het 'zwaartepunt' verschuift naar het zuiden door de ontwikkeling van het bedrijvenpark A37 en het bedrijventerrein de Tweeling. De bedrijventerreinen A37, Bargemeer, De Tweeling en Pollux bieden voldoende ruimte om de groei in de kansrijke sectoren (transport, VAL) te kunnen opvangen²⁷. Het merendeel van de bedrijvigheid in Emmen is geconcentreerd op een paar bedrijventerreinen. Bij de dorpen is in principe ruimte voor lokale bedrijvigheid die qua aard en schaal past. Dit vereist echter maatwerk.

Tabel 4.1: overzicht bedrijven- en kantoorterreinen per 31-12-2005

Bedrijventerrein	Bruto	Netto	Uitgeefbaar	Segment
Bargemeer	505	434	19,32	Modern gemengd
Emmtec - Zuid	95	80	22,78	Zwaar

²⁴ Het fietsknooppuntensysteem is een nieuwe vorm van bewegwijzering voor het recreatief fietsverkeer. Verschillende fietsroutes, zoals ANWB bewegwijzerde themafietsroutes, ange afstandsroutes, niet bewegwijzerde routes van onder meer de VVV e.d. worden zo aan elkaar geknoopt.

Elk knooppunt van deze routes kan een codering/nummer meegekrijgen. Aan de hand daarvan kunnen fietsers naar eigen inzicht fietsroutes samenstellen.

²⁵ Noord-nederlandse werklocaties van de toekomst, VNO-NCW/STEC, 2003

²⁶ Als kansrijke sector is leisure niet verbonden aan bedrijventerrein of een ander type ruimtelijke verschijningsvorm, maar strekt zich uit over het gehele gemeentelijk grondgebied.

²⁷ De vraag naar bedrijventerreinen is geraamd op gemiddeld 15 ha netto per jaar. Tot 2020 is in dit geval 225 ha aan bedrijvenkavels benodigd. Eind 2006 is er nog ruim 115 ha beschikbaar. Met de ontwikkeling van de uitbreiding van het bedrijventerrein De Tweeling komt nog ca. 30 ha voor uitgifte beschikbaar. Daarnaast is het gebied tussen het bestaande terrein Bargemeer en het Bedrijvenpark A37 als zoeklocatie van ca. 30 ha (netto) aangewezen. In totaal is hiermee tot 2020 zeker 175 ha beschikbaar. De herstructurering van verouderde bedrijventerreinen levert de aankomende jaren nog een aanzienlijke ruimtewinst op. Met name op Bargemeer bevinden zich meerdere extensief benutte en/of leegstaande locaties.

Bedrijvenpark A37	88	49,1	49,1	Modern gemengd (30,5), hoogwaardig (12,0) en industrie (6,6)
Eigenhaard	45	35,7	5,26	Hoogwaardig (4,8) en kantoor
Waanderveld	32	24	6,6	Hoogwaardig
Kantorenpark Westenesch	2,4	1	0,17	Kantoor
Ziekenhuislocatie Scheperpark	2,4	2,01	0,4	Kantoor
Businesspark Meerdijk	13	Ca. 10		Kantoor
Barger Oosterveld	29	25	-	Modern gemengd
Klazienaveen (oud)	24	21	-	Modern gemengd
Pollux	35,9	27,6	9,67	Modern gemengd (5,7), hoogwaardig (3,2) en kantoor
Vierslagen	48	40	0,5	Modern gemengd
Weiteveen	1	0,7	-	Lokaal gemengd
Zwartemeer	5	4	-	Lokaal gemengd
Tweeling	51	40	0,09	Modern gemengd
Tweeling II	Ca. 40			Modern gemengd
Nieuw Weerdinge	9	7	1,81	Modern gemengd
Emmer Compasceum	25,8	18	1,14	Modern gemengd
	1051,5	819,2	116,86	

Met de inzet op diversificatie van de economie is er in kwantitatieve zin tot 2020 voorlopig geen uitbreidingsopgave. Voor het gebied tussen Bargermeer en Bedrijvenpark A37 is een bedrijfsmatige uitbreiding voorzien. Er ligt wel een kwalitatieve opgave. Doordat het aanbod en de absolute omvang van bedrijventerreinen groot is, is de (mogelijkheid tot) mobiliteit van bedrijven binnen en tussen de verschillende bedrijventerreinen evenzo groot. Het risico is aanwezig dat bedrijven wegtrekken naar de terreinen die nieuw op de markt komen. Er is en blijft een aanzienlijke inzet op herstructurering en acquisitie noodzakelijk om de bestaande bedrijventerreinen aantrekkelijk te houden en verloedering tegen te gaan. In dit kader wordt er gewerkt aan de herstructurering van Bargermeer (Bahco). Ook de kwaliteit van de andere terreinen, zoals bijvoorbeeld de Tweeling en de Vierslagen, moet op peil gehouden worden.

ICT

De aanleg van het ultramoderne LOFAR-netwerk levert voor Emmen kansen op in de sfeer van een snel glasvezelnetwerk voor ICT. Met de herstructurering van Bargermeer wordt dit bedrijventerrein rechtstreeks aangesloten op de ICT-snelweg van Nederland. Bij de aanleg en herstructurering van andere bedrijventerreinen gaat hier speciale aandacht naar uit. Ook voor andere sectoren leveren de toenemende ICT-ontwikkelingen kansen. Hierbij valt te denken aan detailhandel of zorg (online dokter, zorgPortal(s) en koppeling woonzorgzones met domotica). Vanuit LOFAR is er behoefte aan enkele hectares ruimte die bedrijfsmatig benut dienen te worden. Het betreft hier drie locaties in het buitengebied ten behoeve van een netwerk van tienduizenden sensoren.

De structuurvisie krijgt een uitwerking door een heldere differentiatie/ segmentatie tussen en binnen de bedrijventerreinen op te zetten. Bedrijven kunnen zo een heldere locatiekeuze maken die het beste aansluit bij hun activiteiten; economische activiteiten komen daar terecht waar deze het minste hinder opleveren (indien dit het geval is).

De vestiging van een risicovol bedrijf levert beperkingen op voor de omgeving. Op de terreinen Bargermeer, A37 en De Vierslagen zijn zoekgebieden hiervoor aangewezen. In de veiligheidsparagraaf wordt separaat ingegaan op de vestigingsmogelijkheden voor risicovolle bedrijven (BEVI-inrichtingen).

Woonwerkcombinaties

Emmen stimuleert de realisatie van woonwerkcombinaties. De inzet op woonwerkeenheden speelt zowel in op de groei van MKB-bedrijvigheid²⁸ als ook op de gestegen vraag naar woonwerkeenheden. Op Waanderveld, Pollux en aan de rand van de Rietlanden heeft het afgelopen decennium een flinke uitbreiding plaatsgevonden. Op korte termijn is voor dit segment op het Businesspark Meerdijk ruimte beschikbaar. Voor de wat langere termijn (na 2011) zijn twee zones aangewezen als ontwikkelingsgebied: de 'laan naar Nieuw Amsterdam' en de 'Dordse Allee'. Het uitbouwen van de ruimtelijke kwaliteiten langs beide verbindingssassen van Emmen met de de A37 staat hierbij voorop.

²⁸ Onderzoek van het EIM geeft aan dat de MKB-bedrijvigheid in Drenthe relatief vaak gekoppeld is aan een (koop)woning.

Op termijn is verdubbeling van de Dordse Allee noodzakelijk. Dé toegangsader tot Emmen wordt omgevormd tot een hoogwaardige as met stedelijke allure. Het accent ligt er op stedelijke, hoogwaardige functies. Gedacht kan worden aan bijvoorbeeld (zorg)instituten. Daar waar de regelgeving (geluid!) het toestaat bestaat de mogelijkheid voor woonwerkcombinaties.

De 'Laan naar Nieuw Amsterdam' wordt op termijn omgevormd tot diensten- en woonwerk-as.

Langs deze laan wordt ingezet op woonwerkcombinaties, al dan niet in combinatie met de ontwikkeling van andere hoogwaardige werkvormen. Het gedeelte ter hoogte van de Delftlanden leent zich hierbij goed voor de combinatie van wonen met werken. Het sluit aan op het aan de overzijde gelegen Waanderveld en heeft gezien de ligging van het station Emmen-Zuid potenties. Dit gedeelte kan vóór 2015 gerealiseerd worden. Uitzondering is het zuidoostelijk deel van deze allee (ter hoogte rwzi en Van der Valk). Hier is ruimte voor een bijzondere publieksaantrekkelijke en/of leisure functie. Vanwege de ligging (visitekaartje) worden eisen gesteld aan de vormgeving.

Kantoren

Emmen kent bijna 380.000 m² kantooroppervlak, waarvan 180.000m² te vinden is in kantoorgebouwen. Kenmerkend voor de gebruikers van kantoorgebouwen in Emmen is de sterke lokale/regionale georiënteerdheid en de beperkte schaal²⁹. Emmen zet in op een groei van de (zakelijke) dienstverlening³⁰. Deze sector is voor een aanzienlijk deel gevestigd in kantoren. Voor de ontwikkeling van kantoorgebouwen in kantoorruimte wordt tot 2020 is een vraag van ruim 38.000 m² netto vloeroppervlak voorzien³¹. Naast kantoorruimte in kantoorgebouwen ontstaat overigens ook nog kantoorruimte bij gebouwen die een andere hoofdfunctie hebben dan 'kantoor'. Dit verschijnsel wordt ook wel aangeduid met verkantoring³².

Met een leegstand van ca. 15.000 m², ligt er een opgave voor 25.000 m² netto vloeroppervlak. Het grootste gedeelte van deze opgave is voorzien in het centrumgebied van Emmen. Het Masterplan Emmen Centrum kiest voor de versterking van de kantoorfunctie op drie locaties:

1. Langs de Hondsrugweg en Weedingerstraat,
2. De directe omgeving van het station
3. In het zuidelijk deel van het centrum langs de invalroute Emmen – Klazienaveen.

Tevens ligt de nadruk op een kwaliteitsslag die moeten worden gemaakt binnen bestaande plannen. De nog te ontwikkelen locaties dienen goed bereikbaar te zijn, te beschikken over voldoende parkeergelegenheid en dienen een kwalitatief hoogwaardige bouwontwikkeling

²⁹ De grotendeels kleinere kantoren wensen een eigen gezicht wensen in een aantrekkelijke en ruime omgeving.

³⁰ In de westerse economieën is een duidelijke trend waarneembaar van landbouw en industrie naar dienstverlening. Binnen de commerciële dienstverlening is er een onderscheid tussen producenten- en consumentendiensten. Een groei van de industrie heeft, door verdere uitbesteding van diensten, een groei van de producentendiensten tot gevolg. Dit gaat zowel om laagwaardige diensten als schoonmaken als om hoogwaardige diensten zoals ICT. Bij consumentendiensten is een verschuiving te zien naar diensten met een luxe karakter. Daarvan profiteren diensten als de detailhandel in duurzame consumptiegoederen, horeca, luxe buitenlandse reizen, cultuur, sport en recreatie.

³¹ Uitgaande van EC-scenario en hoge prognose ten aanzien van de bevolkingsontwikkeling (i.c. 120.000). De ontwikkeling van kantoorruimte hangt overigens sterk samen met de ontwikkeling van zowel de economie als ook de bevolking. Een extra toename van 5.000 inwoners in de periode tot 2020 resulteert in een extra vraag naar kantoorruimte in kantoorgebouwen van meer dan 6.000 m² netto vloeroppervlak (ongeveer 350 m² per jaar).

³² De grens tussen kantooractiviteiten en andere bedrijfsactiviteiten vervaagt. Onder invloed van economische ontwikkelingen, individuele bedrijfsvoering en productieprocessen is het kantoorgebouw voor een zeer uiteenlopende groep een geschikte vorm van bedrijfshuisvesting. De gebruikers laten zich niet meer sectoraal indelen naar traditionele kantoorgebruikers. Ook neemt het aandeel kantoorruimte binnen een bedrijfspand toe. Daarnaast is een steeds groter aandeel van de werkgelegenheid in bedrijfstakken aan te merken als kantooractiviteit. Er is een trend waar te nemen dat bepaalde bedrijfsgebouwen met een dusdanige architectuur, afwerkingniveau en bouwkundige vormgeving worden gerealiseerd, zodat er nauwelijks onderscheid is met een traditioneel kantoorgebouw. De vestigingsvoorwaarden en locatiekeuze lijkt dan ook sterk op die van een kantoor.

mogelijk te maken. Tenslotte is op Bedrijvenpark A37 en Businesspark Meerdijk ruimte voor kantoorontwikkeling.

Detailhandel

Emmen heeft faciliteiten die horen bij een streekcentrum met verzorgende functie voor de regio. De koopkrachtbinding en –toevloeiing van het kernwinkelapparaat toont deze regionale functie aan. Ook komen mensen uit de regio naar Emmen voor specifieke sportvoorzieningen, culturele en uitgaansmogelijkheden. Het aanbod is in het algemeen voldoende, de laatste jaren is de uitstraling en aantrekkingskracht van het centrum door upgrading en renovatie versterkt.

Ten aanzien van gehele retailstructuur beschikt de gemeente over een verouderde structuur met veel kleinschalige buurt- en wijkwinkelcentra. Marktberoevingen laten zien dat sprake is van een overaanbod in de dagelijkse sector. Naar de toekomst neemt deze kwantitatieve overbewaking af, maar blijft omvangrijk. Tevens is sprake van een lage omzet per vierkante meter in de dagelijkse sector. Ruimtelijk gezien ziet de retailstructuur van Emmen er als volgt uit:

- Het regionaal verzorgende centrum van Emmen met een ruim en aantrekkelijk aanbod aan dagelijkse en niet dagelijkse voorzieningen.
- Zeven wijk- en buurtwinkelcentra die evenredig verspreid zijn over de kern Emmen. Het betreft hier met name winkels met dagelijks aanbod.
- De grotere kernen in de gemeente Emmen beschikken veelal over een eigen kernverzorgend aanbod. Klazienaveen beschikt over een groot aandeel en aanbod niet-dagelijkse producten.
- De kleine kernen beschikken soms over een buurtsuper.

De gemeente kent ruim 260.000 vierkante meters winkelruimte. Dit is relatief veel ten opzichte van vergelijkbare gemeenten en kenmerkt de regiofunctie van de kern Emmen. Gezien het feit dat de gemeente beschikt over een relatief ruime winkelvoorraad en er naar verwachting³³ een rationalisatie in het gebruik van de winkelruimte voor gaat doen, is de ruimtevrage van de detailhandel beperkt. Nieuwe ontwikkelingen komen voor bijna $\frac{3}{4}$ deel terecht in de kern Emmen. De inzet van de gemeente is derhalve vooral gericht op instandhouding en opwaardering van het bestaande winkelapparaat. Centra die toe zijn aan een opwaardering zijn onder meer te vinden in Emmermeer, Emmerhout, Bargeres, de kern van Erica en Nieuw Amsterdam.

Voor wat betreft de kern Emmen is op termijn een bredere bezinning op de wijkvoorzieningsstructuur noodzakelijk. Een gedeelte van de winkelcentra voldoet nu of straks niet meer aan de eisen die moderne consumenten stellen aan dergelijke centra. Het betreft hier de centra in Emmerhout, Emmermeer (in uitvoering), Bargeres en aan de Weerdingerstraat. Met name de opwaardering van Bargeres heeft sterke raakvlakken met het vraagstuk hoe er in de nieuw te ontwikkelen woonwijk Delftlanden met de voorzieningsstructuur wordt omgegaan. Uiteraard staat dit ook niet los van het wijkcentrum Rietlanden.

Een specifieke formule hierbij is een grootschalige supermarkt. Marktontwikkelingen leiden tot een verdere opschaling van de dagelijkse voorzieningsstructuur in Emmen. Een grootschalige detailhandelsformule wordt alleen toegelaten:

- indien de retailstructuur weer 'up to date' is, of
- als het een rol kan spelen binnen een herstructureringsproces van de gehele (wijk)winkelstructuur van de kern Emmen.

Alvorens dergelijke fundamentele wijzigingen in de retailstructuur worden aangebracht is een actualisatie van de visie op de detailhandelstructuur noodzakelijk.

³³ Een groei met 5.000 extra inwoners zal normaal gesproken leiden tot een extra ruimtevrage van ca. 10.000 vierkante meter extra winkelruimte (gemiddeld 2m² per inwoner).

Behalve de dagelijkse voorzieningen in nabije winkelcentra en niet dagelijkse voorzieningen in het centrum van Emmen en enkele grotere kernen, vormt de situering van perifere en/of grootschalige detailhandelsvestigingen (PDV/GDV) een aandachtspunt. Voor wat betreft grootschalige detailhandelsactiviteiten wordt ingezet op een versterking van het aanwezige cluster Nijbracht. Het zwaartepunt van de activiteiten ligt hier op meubels, bouwmarkten en tuincentra. Andere grootschalige vormen van detailhandel, zoals bijvoorbeeld de handel in auto's e.d. vindt verspreid over gemeente plaats. Voorbeelden elders laten zien dat clustering van voorzieningen synergievoordelen kent. In de nieuw op te stellen detailhandelsstructuurvisie wordt op de (on)mogelijkheden van clustering ingegaan.

Zorg

Eén van de kansrijke groeisectoren is de zorg. Nu al zijn er al veel mensen in deze sector werkzaam³⁴. Emmen kent een relatief vergrijsde bevolking; met het voortzetten van de vergrijzing zal de zorgvraag en hieraan gelieerde –arbeid toenemen. Alleen al in 2015 zou het aantal personen dat zorg op afroep of intensieve zorg nodig heeft met 30% gegroeid zijn (uitgaande van 120.000 inwoners in 2020).

Andersom stijgt ook het aantal arbeidsplaatsen. Verwacht wordt dat de toenemende vraag naar hoogopgeleiden niet binnen de eigen regio kan worden opgevangen en dat mensen van elders moeten worden aangetrokken³⁵. De zorgsector draagt bij aan het realiseren van een bredere economische basis. Om optimaal van de kansen in de zorg te profiteren is het van groot belang dat de arbeidsmarkt soepel werkt. Gezien de te verwachten schaarste aan arbeidskrachten in de zorg, gaat er bijzondere aandacht uit naar opleiding en scholing.

Op de vraag waar de kansen in de zorg nu precies zitten en op welke wijze Emmen hieraan invulling kan geven is separaat onderzoek verricht³⁶. Emmen beschikt over de rust, ruimte en voorzieningen waar ouderen naar op zoek zijn. Om de kansen in de zorg te benutten, dient de gemeente allereerst te werken aan het realiseren van aantrekkelijke woonmilieus en voorzieningen van een kwalitatief goed niveau. Hiermee kunnen nieuwe inwoners (Drentheniers) naar Emmen worden getrokken. Zorgvoorzieningen dragen, samen met bijvoorbeeld goed openbaar vervoer ook bij aan de aantrekkelijkheid van Emmen als woonomgeving. Drentheniers komen voor de rust en ruimte; het is echter wel prettig om te weten dat de zorgvoorzieningen in de buurt goed geregeld zijn. Drentheniers en nieuwe doelgroepen van actieve ouderen van buiten Emmen zorgen voor meer draagvlak voor wonen en zorg, curatieve zorg en zorgvoorzieningen.

Kansen ontstaan ook door:

- de deconcentratie van zorgvoorzieningen uit grootschalige centra
- de opkomst van multifunctionele voorzieningen op een lager schaalniveau
- de verschuiving van zorgtaken naar dienstverlenende taken

Ruimtelijk kent de gemeente een evenredige verdeling van de zorgvoorzieningen over het centrum, de wijken en de dorpen. Verwacht wordt dat de druk op ouderenvoorzieningen in het centrum afneemt en de bedrijvigheid en dynamiek in de dorpen toeneemt. Doordat de groei van de 'care' (wonen + zorg) verspreid over de gemeente plaatsvindt, geldt dit ook voor de werkgelegenheidsontwikkeling³⁷. 'Cure' (gezond maken) is daarentegen geconcentreerd in en rond het Scheperziekenhuis. Het omliggend gebied aangewezen als zorgzone ('Scheperpark'). Dit laatste is van belang omdat zich hier nieuwe ontwikkelingen kunnen voordoen die het zorgtoerisme en planbare zorg (voor een specifieke behandeling naar Emmen toe komen)

³⁴ Zo is de zorggroep Suydeveldt de grootste werkgever van de gemeente, met kort hierop volgend de zorggroep Tangenborgh.

³⁵ Geschat wordt dat de komende decennia van alle afgestudeerden in het MBO en HBO in Emmen 35% zijn weg naar de zorg zou moeten vinden.

³⁶ Emmen op termijn, kansen voor zorg (RIGO, 2006)

³⁷ Vuistregel is dat 1 'care'-patiënt ongeveer 1 fte oplevert.

bevorderen. Op het Businesspark Meerdijk is ruimte beschikbaar voor bedrijven en verenigingen in het sports & health-segment. Ook de ruimte langs assen van Emmen naar de A37 leent zich voor vestiging van zorginstellingen.

Leisure

Leisure is een containerbegrip voor alle activiteiten die we in de vrije tijd uitvoeren die ons iets laat beleven waardoor we ons lekker voelen. Dat kan een middagje winkelen zijn, een dagje naar een pretpark, sporten in de vereniging of wandelen over de hei. Emmen heeft op het gebied van vrijetijdsvoorzieningen het nodige te bieden. Niet voor niets is Emmen door de ANWB uitgeroepen als beste vrijetijds gemeente van ons land. Met het Dieren Park Emmen als grootste trekker heeft de gemeente een attractie van formaat binnen haar grenzen liggen. Deze trekker zal zich de komende jaren verder ontwikkelen. Emmen biedt op het vlak van leisure meerdere toeristische trekpleisters (Veenpark, musea), de voorzieningen die Emmen als regiostad kenmerkt (centrum met winkels (funshoppen), uitgaansmogelijkheden, culturele faciliteiten, sportvoorzieningen, evenementen, etcetera) en een afwisselend buitengebied met wandel-, fiets- en vaarmogelijkheden.

Emmen centrum

Conform het Masterplan gaat het hierbij om het versterken van de leisurefunctie van het centrum. Het uitbouwen, toevoegen en moderniseren van functies draagt bij aan de aantrekkelijkheid van de toeristenstad Emmen. Het betreft hierbij een heel breed scala aan leisure voorzieningen, zoals het theater, winkels, evenementen, het dierenpark, en horeca. Ook voor verblijfsvoorzieningen is ruimte gereserveerd. Versterking van de attractie van Emmen, het Dierenpark, is hierin een hele belangrijke schakel.

Meerdijk

Het Meerdijk gebied is de plek waar grootschalige formules met doelgerichte bezoekers een plek vinden. Het betreft hier met name activiteiten die aansluiten op het thema sport & gezondheid.

Omgeving Parc Sandur

Voor nieuwe ontwikkelingen c.q. uitbouw van bestaande mogelijkheden is ruimte beschikbaar tussen Parc Sandur, de Laan naar Nieuw Amsterdam en de A37. Gedacht wordt bijvoorbeeld aan de verdere uitbouw van het wateroppervlak en/of het toevoegen van een golfbaan. In het verlengde hiervan kan het recreatieve karakter van het Oranjedal versterkt worden. Vanuit de waterbergingsproblematiek ligt er de opgave dit gebied tot retentiebekken te transformeren. Afhankelijk van het soort bekken (permanent bekken of overloopgebied) wordt een nadere toeristische invulling, al dan niet in combinatie met een verblijfsfunctie, aan dit gebied gegeven.

Bargerveen e.o.

Een vierde toeristisch concentratiepunt is te vinden in de zuidoostelijke punt van de gemeente. Het betreft hier het Bargerveen. In combinatie met het aanpalende Duitse Natuurpark Moor ligt hier een bijzonder natuurgebied van 16.000 ha. Om verdroging van het Bargerveen tegen te gaan is een peilverhoging noodzakelijk. Ten opzichte van de direct naastliggende landbouw is dit een conflicterend belang. Daarom wordt ingezet op de realisatie van een buffer tussen natuur en landbouw. Deze buffer biedt volop kansen voor de koppeling met recreatieve functies. Door juist de recreatie in de nieuwe randen te concentreren wordt het eigenlijke natuurgebied gespaard. Naast de realisatie van een buffer direct om het Bargerveen zijn er ideeën om ten westen van het Bargerveen het zogeheten Wildlife Resort Griendtsveen te ontwikkelen. Een soort combinatie van verblijfsrecreatie en safari. Tenslotte vindt de realisatie van een sportlandgoed 't Swartemeer in deze hoek van de gemeente plaats. Tussen Swartemeer en de A37 ontstaat de komende jaren een sportlandgoed, gericht op outdoor activiteiten

Veenpark & Scholtenszathe e.o.

Het Veenpark is een cultuurhistorisch openluchtmuseum en attractiepark waar de geschiedenis van de Veenkoloniën wordt neergezet. De aanwezigheid van bestaande elementen zoals de fabrieken, het veenkoloniale dorp en smalspoorlijn wordt uitgebouwd met nieuwe ontwikkelingen zoals een 'Schipperkwartier' en 'Historische Scheepswerf'. Door realisatie van het Veenparkkanaal wordt een koppeling met het naastgelegen Hoogveenreservaat Berkenrode gelegd. Het is straks mogelijk hier doorheen te varen.

Enkele jaren geleden is de transformatie ingezet van agrarisch gebied naar de vorming van landgoed Scholtenszathe. Dit landgoed is bijna 1.000ha groot. Het landbouwareaal wordt (deels) omgezet naar bos- en natuurgebied in combinatie met recreatie en de bouw van een aantal bijzondere woningen. Ook wordt hierbij een koppeling gelegd met de natuurontwikkeling van en langs de Runde.

Geluidsportcentrum Pottendijk

Ten noorden van Emmer-Erfscheidenveen ligt het moderne geluidsportcentrum Pottendijk. Hier is onder meer aanwezig een kartbaan, schietbaan en motorcrossbaan. Het geluidsportcentrum is uniek binnen Nederland en trekt verschillende 'niches'. Er liggen kansen het centrum verder te ontwikkelen en uit te laten groeien tot een trekker van formaat.

Toeristische hoofdstructuur

Om de kansen voor Emmen op het gebied van leisure te benutten, richt de inzet zich op het voortbouwen en verder koppelen van de aanwezige leisurevoorzieningen, het aanbieden van arrangementen, het langer vasthouden van bezoekers en marketing van leisure in en om Emmen. Sommige leisurevoorzieningen concentreren zich op 1 specifieke locatie (zoals bijvoorbeeld het centrum, het theater/dierenpark, de Meerdijk, een golfbaan, etc.), maar een ander belangrijk onderdeel van het leisure-aanbod bestaat uit 'het Emmer landschap'. Diverse functies in het buitengebied, zoals landbouw, water en natuur fungeren als decor bij leisure-activiteiten. Ontwikkelingen vanuit deze functies hangen derhalve met elkaar samen. In aansluiting op aanwezige voorzieningen en aanwezige plannen wordt ruimtelijk ingezet op twee recreatieve zones:

- De leisure-as, die vanuit het centrum van Emmen richting het Bargerveen en Schoonebeek loopt. Binnen deze as is leisure een belangrijke economische factor.
- De vaarwaterwereld: bestaande uit een koppeling van nieuwe initiatieven aan de vaarroute Erica- Ter Apel.

KAART TROP

Emmen in de regio

Bij het koppelen van recreatieve voorzieningen en gebieden is juist ook aansluiting op de omgeving erg belangrijk. Koppeling met toerisme op het Drents Plateau, in het Vechtdal, voorzieningen in de Noord-Nederlandse steden en trekpleisters, maar ook het aanbod direct over de Duitse grens kan de leisure-mogelijkheden enorm vergroten. In Duitsland zijn enkele trekpleisters, stadjes, langs-afstandfietsroutes (langs Eems) en vaarmogelijkheden aantrekkelijk voor koppeling met het Emmens aanbod. Binnen de toeristische hoofdstructuur is onderscheid te maken tussen locatiegebonden toerisme (trekpleisters en verblijfsaccommodatie) en routegebonden recreatie.

Locatiegebonden toerisme: trekpleisters

Binnen Emmen is een flink aantal grootschalige leisurevoorzieningen aanwezig (zie kader). Het verder uitbouwen van deze voorzieningen en verhogen van de kwaliteit staat voor elk concentratiepunt voorop. Concreet betekent dit dat er ruimte is om bestaande activiteiten verder uit te breiden of op te waarderen. Nieuwe initiatieven dienen zoveel mogelijk gekoppeld te worden aan bestaande clusters. Het toevoegen van 'slecht weer'-voorzieningen vergroot het leisure-aanbod in de gemeente.

Locatiegebonden toerisme: verblijfsrecreatie

Emmen heeft de doelstelling meer overnachtingen te realiseren. Het huidig aanbod is relatief kleinschalig³⁸; wel is er het laatste decennium een aanzienlijke impuls geweest met de realisatie van Parc Sandur en Vander Valk. In de naburige gemeenten van Emmen (met name op de zandgronden) is wel meer verblijfsaccommodatie aanwezig. Met de inzet en inspanningen op het vlak van routes en leisure is een weg ingeslagen waarbij de verblijfsrecreatie niet achterblijven kan. Bijzondere kansen liggen er:

- a) voor verblijfsrecreatieve initiatieven langs/ in de buurt van de vaarroute;
- b) kleinschalige toeristische initiatieven als nevenactiviteit voor agrarisch ondernemers;
- c) grootschaligere vormen van verblijfsrecreatie in combinatie met andere functies, zoals landschapsontwikkeling of waterretentie (bijvoorbeeld het Wildlife Resort Griendtsveen of landgoed Scholtenszathe).

Routegebonden recreatie

Heldere en aantrekkelijke routes zijn gewenst om het leisure aanbod in Emmen (beter) te ontsluiten. Emmen heeft op het vlak van natuur en landschap het nodige te bieden. Tegen deze achtergrond is er qua leisure heel wat mogelijk, variërend van wandeling tot kanotocht, van ATB tot motorboot. Door de diverse routestructuren te verbeteren en deze te koppelen aan de verschillende leisureconcentratiepunten en verblijfsrecreatieve voorzieningen, worden deze

³⁸ Binnen de gemeente liggen ongeveer 20 campings, 8 hotels en 1 bungalowpark.

onderling verbonden. Het betreft hier onder meer een inzet op de realisatie van de vaarverbinding tussen Erica en Ter Apel³⁹. De aanwezigheid van goede routestructuren is een belangrijk selling point. Doordat het toont wat Emmen te bieden heeft, maakt het bezoekers nieuwsgierig en zo worden mensen verleid langer te blijven of nog eens terug te keren.

Land- en tuinbouw

Glastuinbouw

Emmen heeft de ambitie de glastuinbouw uit te laten groeien tot één van de nieuwe economische peilers. De gemeente heeft met de tuinbouwcentra Erica, Klazienaveen en het Rundedal (in totaal ca. 500 ha) een behoorlijk oppervlak binnen haar grenzen. De komende planperiode is de aandacht voor en facilitering van bestaande bedrijvigheid een belangrijk aandachtspunt. De gemeente is met de ondernemers uit het gebied in gesprek om toekomstplannen te bespreken. Een gedeelte van het huidige glastuinbouwareaal in Erica en Klazienaveen is economisch en functioneel verouderd (verkaveling, bebouwing, e.d.). Tot 2020 wordt ingezet op herstructurering, om de economische en ruimtelijke kwaliteit te versterken. Als gevolg hiervan kan op gedeelten een functieverbreiding aan de orde komen.

In zijn algemeenheid vormen de randen van glastuinbouwgebieden een aantasting van de ruimtelijke kwaliteit. In tegenstelling tot het Westland zijn de randen c.q. overgangen in Emmen ruim. Door verzachting met groen en het beperken c.q. voorkomen van lichtvervuiling (o.a. voor nachtvogels) worden negatieve effecten geminimaliseerd.

Met de ontwikkeling en realisatie van het glastuinbouwcentrum 'het Rundedal'⁴⁰ ten oosten van het tuinbouwcentrum Klazienaveen komt een gebied van in totaal 300 ha op de markt. Netto is er circa 180 ha beschikbaar. Aangezien het 'Rundedal' de komende jaren nog kan voorzien in de verwachte ruimtevraag is het de bedoeling dat omstreeks 2010 de ruimtevraag naar glastuinbouw opnieuw in beeld wordt gebracht. De ambitie van de gemeente Emmen, gericht op realisatie van extra ruimte voor deze sector (richting de 1.000 ha⁴¹), wordt dan nader verkend.

Op de kaart zijn mogelijke uitbreidingsrichtingen aangegeven waar ruimte is voor een verdere ontwikkeling, namelijk:

- vanaf het Rundedal richting het zuiden en oosten van de A37
- aan de noord- en zuidwestzijde van het tuinbouwgebied Erica

Ingestoken wordt op een verdere uitbouw van de bestaande clusters. Zo kan geprofiteerd worden van schaalgrootte en aanwezige faciliteiten. Het betreft hier overigens een ruimtereservering; nader onderzoek dient niet alleen de vraag maar ook de mate van geschiktheid van deze locaties uit te wijzen.

Landbouw

Alhoewel de grondgebonden landbouw in Emmen relatief beter presteert dan landelijk het geval, staat de landbouw ook in Emmen onder druk. Globalisering en internationalisering leiden tot daadwerkelijke internationale concurrentie en liberalisatie van de wereldhandel doet de opbrengstprijzen dalen⁴². Voor agrarische ondernemers in Emmen betekent dit veelal een herbezinning op de toekomst van hun bedrijf.

³⁹ Dit gedeelte vormt een belangrijke ontbrekende schakel tussen een aantal vaarcircuits in Noord-Nederland en Noord-Duitsland. Het plan om de vaarverbinding te herstellen komt voort uit de Agenda voor de Veenkoloniën. Realisatie van deze vaarroute zorgt er niet alleen voor dat vaarrecreanten van Erica naar Ter Apel kunnen. In bredere zin zorgt het voor een toeristische en economische impuls. Met realisatie van deze verbinding dienen de mogelijkheden onderzocht te worden hoe vaarrecreanten langer in onze gemeente vast kunnen worden gehouden (t. b.v. economische impuls).

⁴⁰ Het 'Rundedal' is in belangrijke mate bedoeld als (her)vestigingsgebied voor de herstructurering van de Nederlandse glastuinbouwsector, voor grootschalige tuinbouw.

⁴¹ Hierbij zijn ook de verwerking en toelevering van glastuinbouwactiviteiten inbegrepen

⁴² Opkomst van nieuwe markten binnen en buiten de EU, afbouw EU-landbouwsubsidies, verdragen t.a.v. vrijhandel

Verwacht wordt dat de economische betekenis van de landbouw, gemeten in arbeidsplaatsen, tot 2020 afneemt met circa 50%. De verwachte halvering van arbeidsplaatsen en bedrijven betekent niet dat de helft van de grond in 2020 niet meer gebruikt wordt. De meeste grond kan overgenomen worden door bedrijven die willen opschalen. Schaalvergroting biedt in de gebieden waar landbouw het primaat heeft (POP-zone 1) tot 2020 voldoende perspectief. Veruit het grootste deel van het agrarisch oppervlak blijft zo behouden en onderhouden. Schaalvergroting betekent dat de bedrijfsgrootte fors groeit, wat kan leiden tot een ander type landschap en grotere bouwblokken dan waaraan we gewend. Dit vraagt inzet van de gemeente om na te denken over de locatiekeuze, vormgeving en landschappelijke inpassing van deze bedrijven. Aantasting van de landschapsopbouw dient zoveel mogelijk voorkomen te worden door ofwel aan te sluiten op bestaande bebouwingsvormen, linten en groenstructuren danwel voort te zetten op aanwezige landschappelijke structuren/ patronen. Tevens is ten behoeve van de

Melkveehouderijen, een kans?

In diverse studies wordt de geschiktheid van Noord-Nederland als groeiregio voor de melkveehouderij aangeprezen. Reden hiervoor is de gunstige ruimtelijke ligging; wat tot uiting komt in: nabijheid afzetmarkten, lage grondprijzen, voldoende milieuruimte (m.n. mestafzet), infrastructuur en verwerkende bedrijvigheid. Traditionele gezinsbedrijven lopen bij schaalvergroting aan tegen de grenzen van inkomen, arbeid en financiering. De sprong naar schaalvergroting vergt een brede scope, waarbij kapitaalvoorziening, landschapsbeheer, dierenwelzijn en arbeidsorganisatie ook een rol spelen. Er zijn verschillende grootschalige concepten denkbaar, de overeenkomst is dat een dergelijk landbouwbedrijf meerdere honderden koeien en hectares benodigd voor een efficiënte bedrijfsuitoefening. Het een en ander hangt sterk af van het afschaffen van melkquota. Het Veenkoloniale deel van de gemeente is in principe geschikt voor de grootschalige agrarische bedrijfsvormen.

uitoefening van het agrarisch bedrijf een koppeling met andere functies (energie, verwerking, natuurbeheer) denkbaar.

Zo'n 5 tot 10% van de grond wordt niet herbenut door de landbouw. Deze vrijkomende gronden vragen om nieuwe perspectieven. Gezien de beperkte 'landhonger' vraagt dit dan ook om extra inzet. Inzet gericht op zowel het beheer van gronden en landschappen als ook de sociaal-economische effecten. Oplossingsrichting zijn onder meer te vinden in extensivering, natuurontwikkeling, waterberging, recreatie en wonen. Emmen zet in op functieverruiming/-verbreding van de agrarische erven. Door andere functies toe te staan krijgen nieuwe initiatieven een kans en vindt er een herbenutting van de bebouwing en ervan plaats. Planologisch wordt in dit geval meer op vorm gestuurd dan op functie⁴³. Voor een aantal gevallen is specifiek beleid vereist (zoals bijvoorbeeld een beleidsnotitie paardenhouderij). Door nieuwe initiatieven mogelijk te maken wordt de dreigende leegstand omgebogen in een nieuwe sociaal-economische drager in het buitengebied.

Koersen voor de landbouw

Deelgebied A: Het noordoostelijk, veenkoloniale deel van de gemeente kent een grootschalige opzet. Kenmerkend is het hoge aandeel akkerbouw en de geringe stedelijke druk. Hoewel nu al 90% van de arbeidsplaatsen te vinden is buiten de landbouw, kent dit deelgebied een sterk agrarisch karakter. Als het aantal bedrijven c.q. arbeidsplaatsen afneemt (-50%), levert dit twee bedreigingen op, te weten leegstand en verpaupering van het landschap. De dreiging van verpaupering is vooral in de 'oudere' landbouwgebieden rondom Weerdinge en Roswinkel reëel. In de zones rondom deze dorpen zijn relatief veel kleine bedrijven gevestigd, zonder bedrijfsopvolging. Dit vormt een bedreiging voor het open landschap. Daar waar behoud en versterking van het landschap niet (meer) door de landbouw alleen kan plaatsvinden, worden andere functies toegelaten die wel in staat zijn landschappelijke waarden en het contrast c.q. de diversiteit in stand te houden. Gedoseerd wordt ruimte geboden aan nieuwe economische dragers waarbij herbenutting van vrijkomende agrarische bebouwing de voorkeur verdient. Voorbeeld hiervan is een zorgboerderij. Gezien de ligging ten opzichte van Emmen wordt voor Weerdinge een geleidelijke overgang richting de woonfunctie voorzien. Voor Roswinkel wordt een pilot opgezet met als doel niet-agrarische bedrijvigheid in en in een zone rond het dorp toe te staan. In samenspraak met bewoners en boeren zullen criteria worden geformuleerd.

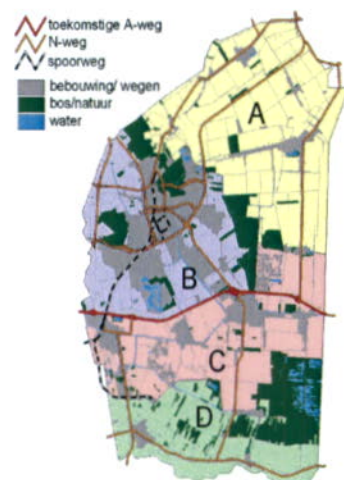
In het centrale Veenkoloniale deel van De Monden wordt geen grootschalige transitie naar andere functies voorgestaan. In afwachting van de mate waarin schaalvergroting voldoende kansen biedt, wordt de landbouw zoveel mogelijk gefaciliteerd. Dit kan betekenen dat de verkaveling sterk 'vergroet' wordt. Verwacht wordt dat de akkerbouw op termijn in zijn huidige verschijningsvorm vermindert. Indien de melkquota worden afgeschaft is de melkveehouderij kansrijk (zie onderzoek Alterra, 2005 en eerder kader). Het al dan niet toestaan van nieuwe bebouwing in de Veenkoloniën wordt gerelateerd aan de uitoefening van de grondgebonden landbouw op bedrijfseconomische grondslag. Afhankelijk van marktontwikkelingen is een verdere diversificatie mogelijk. Door het stimuleren van toelever- en afleverrelaties en/of verwerking van de productie in gemeente liggen er kansen tot een verdergaande specialisatie en innovatie. Een clustering van dergelijke bedrijven kan wenselijk zijn waardoor nieuwe ruimtelijke vormen kunnen ontstaan. Gedacht kan hierbij worden aan bijvoorbeeld een agrarisch bedrijfslandgoed of een agribusinesspark. De situering van deze 'megafarms' vormt hierbij een aandachtspunt vanwege de openheid in het gebied. Bij afschaffing van de melkquota kan een pilot worden opgestart.

Gelet op het grote grondgebied en de verschillende landbouwstructuur is de gemeente opgeknipt in vier deelgebieden.

Deelgebied B, de kern Emmen en de directe omgeving: Het gebied rond de stad Emmen is het uitloopgebied van de stad. De druk op de ruimte is er relatief hoog. Grootschalige landbouw in dit gedeelte is hier minder wenselijk en aantrekkelijk gezien de functie die het gebied heeft voor de stad. Het gebied is een verwevingsgebied van landbouw, recreatie en landschap. Landelijk wonen en dagrecreatie, door inzet op versterking van de landschappelijke en ruimtelijke kwaliteit, is de koers voor dit deelgebied.

Deelgebied C: Dit deelgebied ligt ten zuiden van de A37 en kan getypeerd worden als ontwikkelingsgebied voor bedrijven, glastuinbouw en grootschalige landbouw. De ruimtedruk vanuit andere functies is behoorlijk. Voor de grondgebonden landbouw (grootschalig) liggen er vooral kansen ten zuiden van Klazienaveen. Behalve voor akkerbouw worden ook energieteelt en volleggronstuinbouw/blijvende teelt als kansrijk gezien. De druk op de ruimte is relatief groot. Indien bedrijven echt in de knel komen, is verplaatsing naar deelgebied A mogelijk.

Deelgebied D: De zuidrand van de gemeente kenmerkt zich door kleinschalig landschap, met veel grasland en de aanwezigheid van natuurwaarden (Bargerveen, Schoonebeeker Diep). Dit deelgebied is geschikt als verwevingsgebied voor landbouw, natuur, landschap en recreatie. Landbouw gaat hier samen op met recreatie, natuur en landelijk wonen. Functieverruiming c.q. multifunctionaliteit staat hier voorop. Bijzonder aandachtspunt vormt de zone rondom het Bargerveen. De natuurfunctie is gebaat bij een andere waterstand dan de agrarische functie. Daar waar beide functies onvoldoende samengaan in deze randzone, wordt mede ingezet op landschapsontwikkeling en recreatie.

Energie

Emmen kiest voor een structuur waarbij inrichting en ontwikkeling op een duurzame wijze worden vormgegeven (zie hoofdstuk 2). De winning en het verbruik van energie spelen hierin een belangrijke rol. Er is in de gemeente een rijke energiehistorie (veenontginning, aardolie- en gaswinning). Naast de winning van aardolie in Schoonebeek, zet Emmen richting 2020 sterk in op de productie en het verbruik van duurzame energie. Hoewel ontwikkelingen op dit thema moeilijk te voorspellen zijn (olieprijs, mate klimaatverandering, innovaties) kan Emmen hieraan een bijdrage leveren⁴⁴.

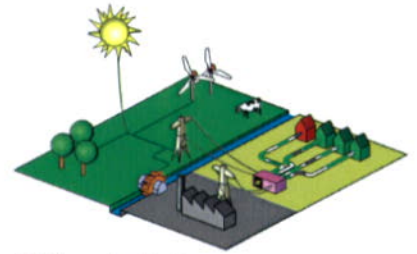
Overgang naar duurzame vormen van energie

Dit geldt met name ook voor de land- en tuinbouwsector. Binnen het scala aan duurzame energiebronnen lijkt op dit moment energie uit biomassa kansrijk. Het gebruik van biovergistinginstallaties in de land- en tuinbouw en de teelt van biomassa met een hoge energetische waarde zijn hier voorbeelden van. De relatief lage grondprijs, aanwezige ruimte en aanwezigheid van de glastuinbouw (warmte en biomassa) maken Emmen in principe een zeer geschikte locatie. Ook zijn koppelingen denkbaar tussen de industriële verwerking en teelt van biomassa.

⁴⁴ Onder de noemer van Energy Valley zet een aantal partijen in Noord-Nederland, waaronder de gemeente Emmen, in op samenwerking rond dit strategisch belangrijke thema.

Met betrekking tot een aantal andere vormen van duurzame energie, is Emmen ook bezig de mogelijkheden te onderzoeken. Voorbeelden hiervan zijn”

- restwarmte: het betreft de aanleg van een warmtenet tussen Emmtec en een aantal voorzieningen in het centrum;
- aardwarmte: in samenwerking met de provincie wordt onderzoek verricht of en waar er kansen liggen;
- warmtekrachtkoppeling: met name bij de glastuinbouw is – mede vanwege de relatief hoge energieprijzen – ook elektriciteit geproduceerd;
- bio-brandstoffen: op het Emmtec-terrein is de eerste Nederlandse biodieselfabriek gevestigd.

Ook de toepassing van andere duurzame energievormen, zoals zonne- en windenergie hebben de aandacht van de gemeente. Gezien de aantasting van het open landschap en de hinder voor bewoners wordt vooralsnog niet ingezet op de plaatsing van windturbines. Om gestelde doelen ten aanzien van CO2-reductie te halen lijken andere vormen op dit moment kansrijker.

Wonen

Emmen zet in op aantrekkelijke, sterk gevarieerde woonmilieus. Variatie is nodig om verschillende doelgroepen⁴⁵ aan Emmen te binden. Aan de ene kant is het woonbeleid bedoeld om inwoners van passende behuizing te voorzien en hen een aantrekkelijk woningaanbod te bieden om hen hier vast te houden. Continue aanpassing van het aanbod aan de veranderende woningvraag is geboden. Gezien de autonome bevolkingsontwikkeling is een relatief beperkt aantal woningen nodig.

Maar er is méér nodig om te groeien naar 120.000 inwoners. Volgens prognoses is de autonome groei van de bevolking beperkt. Door nieuwe en aantrekkelijke woonmilieus te realiseren, worden mensen van elders verleid te wonen in Emmen. Deze woonmilieus vormen de basis voor een nieuwe economische drager; nieuwe bewoners leveren extra banen op, bijvoorbeeld in de detailhandel en dienstverlening. Gemikt wordt op vestigers uit zowel de regio, als ook van elders (Randstad). Hiertoe is een landelijke promotiecampagne noodzakelijk⁴⁶.

De ambitie vertaald

De ambitie om te groeien betekent dat er nieuwe woningen gerealiseerd moeten worden tot 2020. Om in totaal 120.000 inwoners te kunnen huisvesten, zijn er circa 7.500⁴⁷ extra nodig. Deze extra woningen worden stap voor stap, op verschillende wijze, verdeeld over de gemeente gerealiseerd worden.

Binnen de kern Emmen wordt een aanzienlijk deel van de nieuwbouw gerealiseerd in de Delftlanden. Een vraaggerichte uitwerking van fase II en III betekent dat het aantal woningen daalt; de precieze uitwerking in aantallen en woonmilieus vindt plaats in

⁴⁵ Ouderen met veel tijd en veel geld, gezinnen met kinderen, starters in werk- en wooncarrière, ouderen met aan 'cure & care'.

⁴⁶ Uit eerder genoemd onderzoek van RIGO blijkt dat de Emmense groeiambitie haalbaar is, mits hiervoor wel uit de Randstad aangeboord wordt middels een bijzondere marketingstrategie. Het RIGO heeft berekend dat voor de periode tot 2020 het benodigde vestigingsoverschot van 750 personen per jaar in potentie mogelijk is. Met een dergelijk vestigingsoverschot kan de ambitie van 120.000 inwoners in 2020 worden gehaald.

⁴⁷ Actualisatie Woonplan Emmen 2020, 2005. In de geactualiseerde versie van het Woonplan is een verdeling gemaakt van het aantal nieuwe woningen over streekcentrum, hoofdkernen en kleine kernen. Ongeveer 4.700 dienen aan het streekcentrum te worden toegevoegd en 2.750 daarbuiten, waarvan 2.367 in de hoofdkernen. Deze 8 hoofdkernen zijn Nieuw Weerdinge, Emmer Compascuum, Nieuw Amsterdam-Veenoord, Erica, Klazienaveen, Zwartemeer, Schoonebeek en Weiteveen. Daarbij is rekening gehouden met een dalende omvang per huishouden. Deze zal tussen 2006 en 2020 naar verwachting afnemen van 2,4 personen per woning naar circa 2,0. Jaarlijks dienen er tot 2020 gemiddeld 500 woningen aan de voorraad te worden toegevoegd. Om de opgelopen achterstanden (ten opzichte van het Woonplan uit 2002) in te halen wordt de woningbouwproductie tot 2010 opgeschroefd naar ongeveer 900 woningen per jaar.

het kader van de 'herziening Masterplan Delftlanden'⁴⁸. Tevens is het programma voor het centrum naar beneden bijgesteld.

Buiten de kern Emmen concentreert de uitbreiding van het woningenbestand zich met name rond de hoofdkernen. De autonome groei van de bevolking in de hoofdkernen kan hiermee ruim worden opgevangen. Conform de bestaande plannen worden een kleine 1.600 woningen aan de dorpen toegevoegd; buiten de kern Emmen zijn nog eens ca. 1.150 woningen nodig zijn om de gestelde ambitie van 120.000 te halen. Voor deze ambitie wordt het onderscheid tussen het streekcentrum en de rest van de gemeente losgelaten. Immers, voor het bereiken hiervan is het noodzakelijk dat er in de gemeente een aantal nieuwe woonmilieus wordt gerealiseerd. De koppeling van aantallen woningen aan kernen wordt verlaten, aangezien ingezet wordt op woonmilieus die niet altijd één-op-één zijn toe te delen aan een kern.

Een optelsom van alle woningbouwplannen laat zien dat er ca. 6.000 woningen reeds in de 'pijplijn' zitten. De ambitie van '120.000 in 2020' te halen, dienen nog ruim 2.600 woningen te worden gerealiseerd in andere typen woonmilieus. Hiervan vindt een aanzienlijk deel een plek kunnen vinden in een extensievere invulling van de Delftlanden II en III (ca. 1.000).

	Lopende plannen (Bron: bouwprogramma 2006)	Maximaal beschikbaar voor nieuwe woonmilieus	Totaal
Centrum	862 + 550		1.412
Emmen Revisited wijken + Emmermeer	1.595		1.595
Delftlanden fase I	1.430		1.430
Overig kern Emmen	564	1.460	2.024
Buiten de kern Emmen	1.582	1.168	2.750
TOTAAL	6.033	2.628	9.211⁴⁹

Van kwantiteit naar kwaliteit: differentiatie van woonmilieus

Om een gevarieerd woningaanbod in heel Emmen te realiseren, is aansluiting nodig op de woonwensen van inwoners nodig. Het streekcentrum Emmen (kern) heeft een taak in de regio om te voorzien in de woningvraag. Eerder is gekozen om deze opgave langs drie wegen in te vullen: herstructurering, inbreiding en uitbreiding (de "Stadsontwikkelingstrijka"). Inzet van deze Structuurvisie is deze benadering zowel breder in te zetten, als ook te komen tot een vernieuwingsslag.

De herstructureringsopgave is tot nu toe vooral aan de orde geweest in de kern Emmen en tot op zekere hoogte in een enkel groter dorp (Klazienaveen, Nieuw-Amsterdam/Veenoord). Maar ook in de andere dorpen manifesteert de bouwopgave zich meer en meer in de vorm van vervanging en inbreiding. In bijna alle dorpen is de noodzakelijke toename van de voorraad beperkt, maar dit betekent niet dat er weinig tot geen woningen gebouwd worden. De opgave ligt er om de woningvoorraad in lijn te brengen en te houden met de woonwensen van huidige én toekomstige inwoners. Dit betekent:

- meer levensloopbestendige woningen; bij voorkeur zo dicht mogelijk bij de kern van het dorp. Zo wordt tegemoet gekomen aan de toenemende behoefte naar wonen met zorg en welzijnsdiensten
- meer ruimte voor bouwkvavels; zo wordt tegemoet gekomen aan de wens van inwoners om zelf de regie in handen te hebben bij het creëren van hun woon- en leefomgeving
- realisatie van nieuwe dorpse en landelijke woonmilieus in combinatie met investeringen in het landschap om de kwaliteit van wonen en leven een impuls te geven en een concurrerend woonmilieu te bieden.

⁴⁸ In eerdere plannen is uitgegaan van de realisatie van in totaal circa 3500 woningen in de Delftlanden.

⁴⁹ Gezien een sloopopgave van 1.755 woningen betekent dat er een totale bouwopgave is voor ruim 9.200 nieuwe woningen.

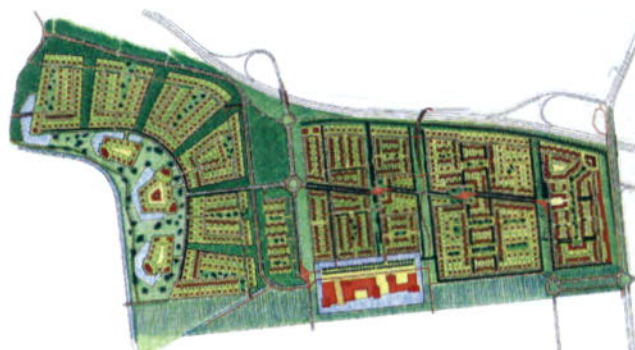
Hier tegenover staat dat de bestaande woningvoorraad vaak niet meer voldoet aan de huidige kwaliteitseisen en dus voor een deel voor herstructurering in aanmerking komt. Anderzijds verandert ook de wijze waarop de strategie van herstructurering-inbreiding-uitbreiding wordt vormgegeven. Het beeld dat daarin vooral naar voren komt, is dat in de toekomst de opgave gefragmenteerder en kleinschaliger is dan nu het geval is, ongeacht of het om een herstructurerings-, inbreidings- of uitbreidingsopgave gaat.

Na het afronden op middellange termijn van de grootschalige herstructurering in de Emmen Revisited wijken en Emmermeer is op dat moment de woningmarkt 'op orde'. Om ervoor te zorgen dat dit zo blijft, is een continue aanpassing aan de veranderende vraag geboden. Op den duur ontstaat een cyclische vernieuwing van de bestaande woongebieden. Dit sluit goed aan op het verhuisgedrag dat in Emmen waarneembaar is: een aanzienlijk deel van de 'pioniers' trekken steeds naar nieuwe of vernieuwde woonwijken, waardoor ze ruimte achterlaten voor andere Emmenaren.

De mogelijkheden voor inbreiding zijn tot 2020 beperkt. Met uitzondering van het centrum, worden er geen grote herontwikkelings/transformatieslocaties verwacht. Verdichting vindt nog wel plaats in Emmerhout en het centrum van Bargeres. De omvang hiervan is beperkt om verstoring van de woningmarkt en de kenmerkende ruimtelijke kwaliteit van deze wijken te vermijden.

Tot slot kan geconcludeerd worden dat de vraag naar het wonen op een grootschalige nieuwe uitbreidingslocatie afneemt. De bevolking van de gemeente en de omliggende regio, groeit de komende jaren niet of nauwelijks. De eerste fase van de Delftlanden (tot 2012) biedt voldoende ruimte om in de vraag naar *groenstedelijke* woonmilieus te voorzien. In potentie is er voldoende interesse van mensen van buiten Noord-Nederland om in Emmen te gaan wonen, ook op een uitbreidingslocatie. Deze groep is echter niet groot genoeg om een grotere uitbreidingslocatie dan fase 1 van de Delftlanden te vullen. Interesse voor wonen in Emmen is er bij deze groepen wel, maar dan in meer landelijke en dorpse woonmilieus. Deze wijken op de volgende essentiële punten af van het groenstedelijk woonmilieu:

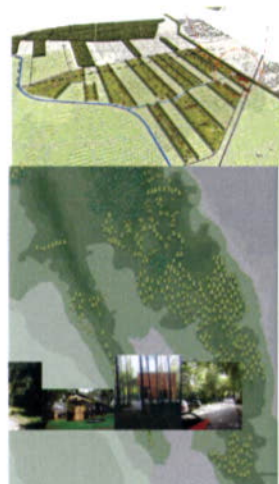
- kleinschaliger
- lagere dichtheid
- sterkere verweving met landschapselementen
- geen stedelijke uitstraling

Nieuwe woonmilieus als economische impuls

De gemeente Emmen zet in op andere bronnen van werkgelegenheid. Dat betekent een omslag in denken: niet langer voortbouwen op wat bekend is in Emmen, maar juist op nieuwe sectoren die 'vanaf de grond' moeten worden opgebouwd. Het aantrekken van nieuwe inwoners (vestigings) is een middel om de dienstensector (zorg, recreatie en detailhandel) te stimuleren. De kracht van Emmen is dat er hier veel ruimte is. Ruimte in letterlijke zin, waardoor mensen meer 'woning en kavel' voor hun geld krijgen dan elders (Easy Jet filosofie). Maar ook ruimte in regelgeving: Emmen biedt ruimte voor experimentele vormen van wonen en particulier opdrachtgeverschap⁵⁰.

Om de verschillende geïnteresseerden te bereiken is een viertal nieuwe, aantrekkelijke woonmilieus ontworpen die variatie aanbrengen in het aanbod en tegelijkertijd de economie en landschappelijke kwaliteiten versterken. Op deze wijze worden mensen van elders verleid de stap te zetten naar Emmen te komen. Voor de één is hierbij het 'buiten'

⁵⁰ De vraag naar zelfbouw is overal in Nederland hoog, en in Emmen past het ook nog eens in een traditie.

wonen, voor de ander de combinatie van woning met bos of natuur de trekker. Er zijn vier nieuwe woonmilieus geformuleerd, te weten:

- *Lintwonen langs waterwegen in met name het Veenkoloniale gedeelte* (enkele honderden woningen; tussen Emmer- en Barger Compasuum)
- *Erfwonen* in het gebied tussen Dommerskanaal en Schoonebeekerdiep (enkele tientallen woningen)
- *Boswonen* op de Hondsrug (een combinatie van bosaanleg en woningbouw), afhankelijk van de vraag enkele tientallen tot honderden)
- *Weidewonen* in fase 2 en 3 van de Delftlanden⁵¹ (ca. 1.000 woningen). Als gezegd staat de nadere uitwerking nog niet vast. Duidelijk is dat deze meer vraaggericht en in lagere dichtheden wordt ingevuld. Qua woonmilieutyping wordt ingezet op meer landelijke woonmilieus.

Daarnaast zijn andere nieuwe woonvormen denkbaar, bijvoorbeeld de koppeling van water en wonen. Van belang is dat nieuwe woningen aansluiten bij wat de markt vraag, zich onderscheiden en iets bijzonders bieden.

Met name voor de periode na 2010 is de uitbreiding van het woningaanbod minder sterk noodzakelijk nodig voor de autonome bevolkingsontwikkeling. De autonome vraag wordt vooral in de bestaande kernen gerealiseerd. De ontwikkeling van nieuwe woonmilieus vindt gespreid over de gemeente plaats, waarbij veruit de meeste nieuwe woonmilieus in de nabijheid van één of enkele kernen gelegen zijn. Derhalve is een "potentieel contingent" woningen voor de nieuwe woonmilieus opgenomen, waarbij per type woonmilieu de programmatische bandbreedtes aan zijn gegeven⁵². Met de noemer 'overig' is ruimte ingebouwd voor incidentele uitbreidingen en andere nieuwe woonconcepten.

	Weidewonen/ Delftlanden II en III	Boswonen	Lintwonen	Laanwonen/Werken	Erfwonen	Overig	Totaal
Bandbreedte	0-1900	0-2265	0-350	0-150	0-50	?	> 5.000
Principe- toedeling	1.000	300	300	100	50	850	2.600

Voorzieningen

Emmen, centrum voor de regio

Emmen heeft een belangrijke verzorgende functie voor de omliggende regio. Het directe verzorgingsgebied van de stad van ruim 60.000 mensen wordt aangevuld tot bijna 110.000 inwoners in de gemeente. Maar ook in de omliggende gemeenten zowel aan Nederlandse als Duitse zijde van de grens wonen mensen die voor hun voorzieningen op Emmen zijn georiënteerd. Emmen biedt regionale voorzieningen zoals een stedelijk winkel- en uitgaanscentrum, theater en andere culturele voorzieningen, hoger onderwijs, een regionaal ziekenhuis, kennisinstututen, en toeristische trekker met nationale en internationale aantrekkingskracht.

De aanwezigheid van de stedelijkheid en een uitgestrekt landelijk gebied op onderling korte afstand van elkaar is aantrekkelijk. Dit betekent dat een verdere versterking van het centrum van groot belang is voor zowel de stad als het omliggende land. Conform het Masterplan Emmen Centrum 2020 wordt het hart van Emmen verder

⁵¹ Indicatief ontwerp van het weidewonen biedt ruimte voor ruim 500 kavels voor deze fases van de Delftlanden.

⁵² Het potentieel contingent woningen staat los van hetgeen al in het bouwprogramma 2006 zit

uitgebouwd met stedelijke woonmilieus, winkels met landelijke uitstraling, kantoren en leisurevoorzieningen.

Eén van de belangrijkste opgaven in het centrum de komende jaren vormt de verplaatsing van de gehele dierentuin naar de locatie op de Es. In combinatie met het theater en een evenementenplein ontstaat hier een trekker van formaat. Het nieuwe complex van theater en dierentuin zet Emmen nog meer dan voorheen als leisure port op de kaart. Tegelijkertijd liggen er kansen voor een impuls binnen het bestaande centrum. Deze worden in de periode tot 2020 benut.

Behoud bestaande ruimtelijke structuur

Emmen beschikt over een bovengemiddeld aantal voorzieningen⁵³; deze zijn fijnmazig verspreid over de gemeente. Emmen kent relatief veel basisscholen⁵⁴, welzijnsaccommodaties en sportvoorzieningen. Het aantal en aandeel zorgvoorzieningen blijft achter bij het gemiddelde. Eén van de Emmense kwaliteiten is dat voorzieningen nabij zijn. De ruimtelijke opbouw van de gemeente speelt een grote rol in deze 'luke' positie.

In de gemeente is sprake van een sterk hiërarchische structuur met relatief veel kleinschalige buurt- en wijkwinkelcentra. Het centrum van Emmen vervult een functie voor de eigen gemeente en een groot omliggend gebied. Klazienaveen is een subregionaal centrum. Het heeft een bovenlokale functie voor de omliggende kernen.

Het voorzieningenpakket in de overige hoofd- en kleine kernen richt zich vooral op de eigen inwoners.

In de centra vormen de winkels en andere voorzieningen het hart van de wijk of dorp. Vanwege de belangrijke rol is de inzet van de gemeente gericht op het behoud van deze ruimtelijke voorzieningstructuur. De gemeente Emmen houdt hierbij het principe aan van spreiding van lokale voorzieningen en tegelijkertijd efficiënte bundeling (zoals bijvoorbeeld een brede school of kultuurhus) om de kwaliteit op niveau te houden c.q. te versterken. Natuurlijke momenten worden aangegrepen om deze wijzigingen in de structuur te realiseren. Met natuurlijke wijzigingsmomenten wordt bijvoorbeeld bedoeld op:

- de noodzakelijke vervanging van één of enkele accommodaties in een gebied;
- een voorziening komt onder druk te staan vanwege een afname in het gebruik;
- ingrepen in een gebied zoals een herstructurering;
- de ontwikkeling van een nieuwe voorziening waaraan zaken gekoppeld kunnen worden.

Afwegingen al dan niet aanpakken van voorzieningen worden gezien vanuit een aantal kenmerken⁵⁵, te weten vernieuwing, betaalbaarheid, kwaliteit, bereikbaarheid, inzet van bewoner,

⁵³ Bij het totstandkomingsproces van de structuurvisie zijn diverse onderzoeken uitgevoerd.

⁵⁴ 3 maal zoveel basisscholen (normen van het Provinciaal Instituut Zorg en Welzijn Groningen), 4 maal zoveel welzijnsaccommodaties

⁵⁵ Afwegingen en discussies over het al dan niet aanpakken van voorzieningen worden gezien vanuit een zevental kenmerken:

1. *Vernieuwing*: in plaats van aanpassing en continuering van het huidige voorzieningen-niveau vindt vernieuwing plaats door te investeren in bundeling en clustering en toepassing van nieuwe concepten.
2. *Betaalbaarheid*.
3. *Kwaliteit* in plaats van kwantiteit: geïnvesteerd wordt in een voorzieningenniveau van kwaliteit in plaats van het instandhouden van kwantiteit.
4. De *bereikbaarheid* van voorzieningen is leidend, niet de directe nabijheid van voorzieningen.
5. Uitgangspunt zijn *gebundelde/geclusterde* voorzieningen (multifunctionaliteit).
6. Meer nadruk op *specifiek beleid*; de basisvoorzieningen zijn aanbodgericht, verdere invulling en oplossing vindt vraaggeoriënteerd plaats.

specifiek beleid en multifunctionaliteit. Genoemde kenmerken vormen in onderlinge samenhang de leidraad.

Wat op termijn verandert is de positie van scholen en onderwijsvoorzieningen in dorpen en wijken. Nu nog zijn de scholen grotendeels monofunctioneel en dienen vooral scholingsdoeleinden. In de periode tot 2020 groeien scholen uit tot nieuwe dragers in wijken en dorpen. Centraal staat het concept van de Brede School⁵⁶ met daaromheen/ daarbij inbegrepen allerlei andere voorzieningen (zorg, sport, winkels, ontmoetingsplek). De precieze invulling van dergelijke complexen hangt af van de lokale omstandigheden. Binnen de gemeente zijn er momenteel drie. Ook de verdergaande integratie van wonen, zorg, welzijn en voorzieningen in woonzorgzones/-complexen zal zich de komende jaren voortzetten. Deze ontwikkelingen zijn positief voor de leefbaarheid in wijken en dorpen. Centraal staat hierbij het concept 'Kulturhus'.

Meer dan voorheen komen keuzes aan de orde welk voorzieningenpakket bij een kern, buurt of wijk past en welke locaties hiervoor geschikt is. Een stricte toedeling van voorzieningen aan een kern is gezien de planperiode tot aan 2020 weinig flexibel. Het schept verwachtingen die door diverse ontwikkelingen achterhaald worden en/of zet het werkveld van de verschillende partijen op slot. Daarom is gekozen voor een ruimelijk concept dat de basis vormt in de afweging over voorzieningen. In dit concept vindt een maximale inzet plaats, gericht op het behoud en/of instandhouding van een basisvoorziening. Voor een drietal schaalniveaus is het begrip basisvoorziening nader uitgewerkt ('hoe hoger het schaalniveau, des te meer voorzieningen').

Schaalniveau	Basisvoorziening
Kern (vanaf 800 inwoners)	Basisschool, ontmoetingsfunctie
Wijk/dorp (vanaf 3.000 inwoners)	'Minimale' brede school (basisschool met gymlokaal), peuterspeelzaal, supermarkt, ontmoetingsfunctie, kinderopvang, sportveld
Kwadrant	Bibliotheekvoorziening, sporthal, sportpark, openlucht zwembad, winkelcentrum, gezondheidscentrum (incl. huisarts) en ouderenzorg (incl. dienstcentrum voor ouderen)

Uitgangspunt is dat dorpen en wijken minimaal beschikken over een basisvoorziening. Dit betekent dat elke kern met meer dan 800 inwoners een basisschool en ontmoetingsfunctie heeft. Voor dorpen en wijken met meer dan 3.000 inwoners geldt dat de basisvoorziening meer is. Een aantal bovenwijkse/-dorpse voorzieningen is voorts per kwadrant beschikbaar (er zijn er vier). Per kwadrant zijn deze voorzieningen veelal in streekcentrum (Emmen) of hoofdkern (Klazienaveen, Emmer-Compasuum en Nieuw-Amsterdam/Veenoord) aan te treffen. Dit is echter geen vaststaand feit, maar hangt samen met de historische ontwikkelingen.

Kwadrant	Woonplaats	Type	Totaal
De Stad	Emmen	Streekcentrum	55.826
	Oranjedorp	Kleine kern	443
	Westenesch	Kleine kern	192
<i>Subtotaal</i>			<i>56.461</i>
De Velden	Nieuw Amsterdam-	Hoofdkern	7.047

7. Meer inzet en gebruik van de vitale kracht van *bewoners*. Startpunt van totstandkoming en instandhouding van voorzieningen zijn de burgers zelf.

Het een en ander wordt nader uitgewerkt in de verschillende sectorale sporen. Voor wat betreft niet-commerciële activiteiten betreft het een gehele reeks aan voorzieningen en accommodaties. Gedacht kan hier worden aan:

- onderwijs & opvang (kinderopvang, peuterschool, basisschool en voortgezet onderwijs, brede school, e.d.)
- zorg (verpleeg- en verzorgingstehuizen, huis- en tandartsen, fysiotherapeuten, gehandicaptenvoorzieningen, woonzorgcomplexen, e .d.)
- sport (zwembaden, sportvelden, gymzalen, speeltoestellen, e.d.)
- overig (bibliotheek, buurtontmoetingscentra, e.d.)

⁵⁶ De Brede School wordt omschreven als: "een geïntegreerde aanpak ter verbetering van de ontwikkelingskansen van kinderen en jongeren in hun diverse leefmilieus: op school, in het gezin en in hun vrije tijd. Het gaat daarbij om de inrichting van een netwerk van onderwijs, welzijn en zorg rond kind en gezin, ter bevordering van de sociale competentie van kinderen en jongeren en van hun actieve deelname aan samenleving, onderwijs, recreatie en werk. Om deze integrale aanpak waar te kunnen maken wordt gebruik gemaakt van de centrale plaats die de school inneemt in het leven van kinderen. Daardoor biedt de school een basis voor continuïteit om de ontwikkelingskansen van kinderen gericht op te bouwen. Niet door de school alleen maar in samenwerking met andere jeugdvoorzieningen".

	Veeoord		
	Schoonebeek	Hoofdkern	4.513
	Erica	Hoofdkern	4.688
	Zandpol	Kleine kern	466
	Amsterdamsche veld	Kleine kern	205
	<i>Subtotaal</i>		<i>16.919</i>
De Blokken	Klazienaveen	Hoofdkern	11.862
	Zwartemeer	Hoofdkern	3.134
	Weiteveen	Hoofdkern	1.705
	Nieuw Dordrecht	Kleine kern	1.658
	Barger Compascuum	Kleine kern	1.880
	Nieuw Schoonebeek	Kleine kern	1.355
	Barger Oosterveen	Kleine kern	314
	Klazienaveen Noord	Kleine kern	178
	<i>Subtotaal</i>		<i>22.086</i>
De Monden	Emmer-Compascuum	Hoofdkern	5.735
	Nieuw Weerdinge	Hoofdkern	3.597
	Emmer Erfscheidenveen	Kleine kern	1.916
	Weerdinge	Kleine kern	608
	Roswinkel	Kleine kern	830
	Foxel	Kleine kern	470
	<i>Subtotaal</i>		<i>13.156</i>
	Totaal		108.622

Ruimtelijke kwaliteit

De landschappelijke onderlegger is het uitgangspunt voor ontwikkeling: de bodemsoort, hoogteligging en grondwaterstromen bepalen of, in welke mate en hoe een ontwikkeling mogelijk (of maakbaar) is of niet. De relatie met de ondergrond wordt met deze structuurvisie aangehaald.

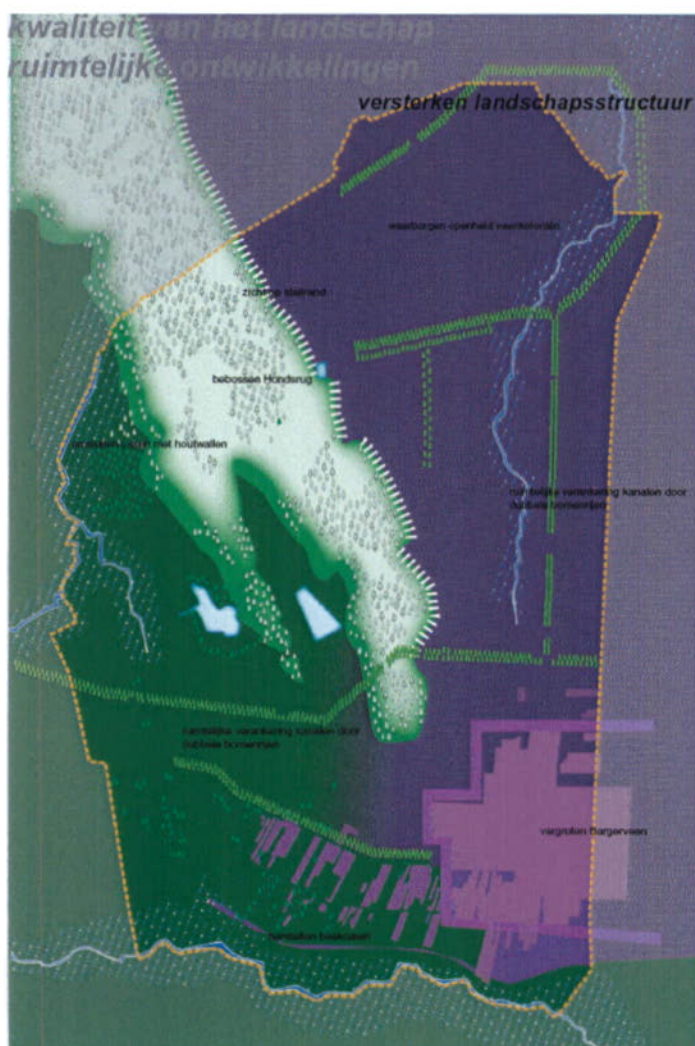
Vanuit de schijnbare tegenstelling tussen stad en land kiest Emmen voor het accentueren en uitbouwen van de bestaande en aanwezige karakteristieke waarden. Deze zijn kenmerkend voor de gemeente en bepalen gezamenlijk de ruimtelijke identiteit van de gemeente. Als onderste laag vormt het landschap immers de basis voor de ruimtelijke inrichting van de gemeente. Het is de opgave deze ruimtelijke kwaliteit verder te versterken, met als doel:

- een grotere gebruikswaarde (gericht op functionele geschiktheid en samenhang)
- een grotere belevingswaarde (gericht op identiteit, herkenbaar en diversiteit)
- een hogere toekomstwaarde (gericht op structurerende werking)

Hieronder komen de karakteristieken van Emmen aan bod die verder versterkt en benut zullen worden.

Bebossen van de Hondsrug

Emmen is gesitueerd op de zuidelijke uitlopers van de Hondsrug. Met name het noordelijk deel is

erg bosrijk⁵⁷. Deze bossen dragen in sterke mate bij aan een typische Drentse uitstraling. Gebruikmakend van de landschapskarakteristieken lenen de zandgronden zich uitstekend voor verdere bebossing. Hiermee wordt het karakteristiek Drentse versterkt, worden de zandgronden landschappelijk van een accent voorzien en kunnen delen van de kern Emmen (met name de werkas) scherp worden begrensd. Financiering van de bebossing kan (deels) plaatsvinden door de koppeling te leggen met andere functies, zoals recreatie en wonen. Koppeling met het nieuwe woonmilieu 'boswonen' ligt voor de hand.

Ruimtelijk gezien kan een aantal plekken voor bebossing worden aangemerkt. Het betreft hier globaal (zie ook kaart) het gebied tussen de Dordse Allee en de Hondsrugrand, het gebied ten noorden van de Emmer es, een deel van het gebied tussen Emmerdennen/Valtherbos en de Hondsrugrand en het hoger gelegen deel ten zuiden van Klazienaveen.

Daar waar de verschillende grondsoorten elkaar 'raken' zijn landschappelijk en visueel aantrekkelijke elementen ontstaan. Met name de steilrand ten oosten van de gemeente, waar het zand en veen elkaar 'raken', dient hier genoemd te worden. Deze markante overgang kenmerkt zich door hoogteverschil en het contrast tussen open en gesloten landschap. Nabij deze spannende afwisseling van zand en veen is nog een aantal bijzondere elementen te vinden⁵⁸.

Versterken linten

Het Veenkoloniale gedeelte van de gemeente bestaat uit grote open ruimtes afgewisseld door linten. Dit lintenstelsel bestaat uit een netwerk van wegen en kanalen. Door de bijbehorende bomentijden bepalen deze kanalen de maat en schaal van het landschap in sterke mate. In samenhang met de bebouwing die er langs de kanalen en wijken in de loop der jaren is ontstaan is op deze wijze een contrastrijk landschap ontstaan. Relatief druk bebouwde en benutte linten staan in sterk contrast met de openheid daarbuiten.

Het is de opgave deze linten verder te versterken en de openheid te waarborgen. Versterking van het 'contrastlandschap' vindt plaats door een dubbele bomenrij langs de kanalen te plaatsen. Ruimtelijk gezien betreft het vooral de hoofdlinten langs de volgende kanalen:

- Dommerskanaal
- Stieltjeskanaal
- (Verlengde) Hoogeveense Vaart
- Oranjekanaal (zuidelijk deel)
- (Verlengde) Oosterdiep
- Scholtenskanaal
- Kanalen A, B, E en G
- Stads-Compasuumkanaal
- Weedingerkanaal

Om de openheid van de Veenkoloniën te behouden en te versterken wordt zorgvuldig omgegaan met nieuwe bebouwing in het gebied. Door de nieuwe bebouwing te situeren in de al bestaande linten blijft de openheid gewaarborgd en wordt lintbebouwing versterkt. De inzet richt zich op versterking van het lint met woningbouw tussen Barger- en Emmer Compasuum.

⁵⁷ Dit is niet altijd zo geweest; aan de rand van de hoge woeste gronden en de lager gelegen beekdalen werden de nederzettingen (esdorpen) gesticht. De hoger gelegen woest gronden bestonden voornamelijk uit heide. Door overbegrazing veranderde dit in stuifzanden. Pas in de 19de eeuw werden deze zandverstuivingen bebost met naaldbomen (Emmerdennen, Valtherbos, Noordbargerbos).

⁵⁸ te weten de Emmerschans, het Landartproject Broken Circle/Spiral Hill, Haantje Bak en uitkijkplek bovenop de voormalige stortplaats. Door het verbinden van deze plekken aan elkaar (bijv. realisatie van een Hondsrugrandpad) worden deze bijzondere en waardevolle elementen beter toegankelijk; een dergelijk pad vormt een zeer aantrekkelijke wandelroute dwars door de gemeente.

Waarborgen openheid

Het versterken van de linten met bomen en bebouwing, het tegelijkertijd waarborgen van openheid en het zoeken naar nieuwe economische dragers kan in sommige gevallen een spanningsveld opleveren. Schaalvergroting in de landbouw dreigt soms de karakteristieke verkavelingspatronen en ritmes in het landschap te verstoren. Ook inplaatsing van nieuwe agrarische bedrijven kan het veenkoloniale cultuurlandschap aantasten. Door nauwkeurige landschapsanalyse per specifieke situatie en inrichtingsvoorstellen voor een ruimer gebied wordt juist ruimtelijke kwaliteit toegevoegd. Op bijgaande kaart zijn de open ruimtes in een drietal categorieën ingedeeld:

- open ruimte met bijzondere landschappelijke waarde (beekdalen, steilrandomgeving, essen en Bargerveen e.o., Roswinkel e.o)
- open bufferzone tussen bebouwing, gecentreerd langs de A37
- overige open ruimte, zoals met name in de Veenkoloniën te vinden (het grote open 'tussengebied' tussen Nieuw- Weerdinge en Emmer-Compascuum, de Dwarsplaatsen, het gebied tussen de Duitse grens en het (Verlengde) Oosterdiep en het gebied ten noorden van (Nieuw) Weerdinge

	Landschappelijke waarde	Bufferzone	Overig
Randvoorwaarden	Nieuwe ontwikkelingen in zeer beperkte mate mogelijk.	Nieuwe ontwikkelingen in principe mogelijk, mits het aansluit op op het karakteristieke landschap. Inpasbaarheid van de ontwikkeling speelt een cruciale rol waarbij rekening gehouden moet worden met inpassing van de ontwikkeling.	Nieuwe ontwikkelingen mogelijk, mits rekening wordt gehouden met behoud van de openheid. Middels een ontwerpogave of visievorming is ruimte voor ritmiek in de openheid.

OPEN RUIMTEKAART

De grootschalige werk- en glastuinbouwgebieden kennen een scherpe begrenzing ten behoeve van de ruimtelijke kwaliteit. Voor de open bufferzone langs de A37 vindt een separate uitwerking plaats in de vorm van het project 'snelweglandschap A37'.

Versterken Bargerveen

Het Bargerveen is een uniek natuurgebied waar een gedeelte van het oorspronkelijke hoogveenlandschap behouden is. Het Bargerveen kenmerkt zich door onvergraven hoogveen met tamelijk volledige veenprofielen en veenmeertjes. Ook is er uitgestrekte hoogveenvegetatie met zeldzame fauna aanwezig. Het reservaat is vrij van bebouwing en mede daardoor zeer rustig. Vanuit natuur- en cultuurhistorisch perspectief ligt behoud voor de hand. Het omliggend gebied kent vooral een agrarische functie. De landbouw is over het algemeen gebaat bij een ander waterpeil. Om het contrast in waterpeil te verkleinen wordt ingezet op de realisatie van een overgangszone (in noordelijke en westelijke richting). Deze zone heeft een functie als hydrologische buffer. Daar waar landbouw onrendabel wordt, kan extensivering en/of natuurontwikkeling een plek krijgen.

De overgangszone leent zich goed voor een recreatieve medebestemming. In samenhang met ontwikkelingen in de directe omgeving van het Bargerveen (ontwikkeling Griendtsveen tot Wildlife Resort en oprichting Internationale Naturpark Moor) ontstaat een toeristische trekker van formaat. Zo wordt het adagium 'behoud door ontwikkeling' ingevuld. Van belang is dat het hart van het gebied gevrijwaard blijft van bebouwing. Nieuwe ontwikkelingen worden strict getoetst op eventuele negatieve effecten op de flora en fauna in het Bargerveen (Natura 2000-gebied).

zand

Hondsrug met beblaad bos, afwisselend half open esdorpenlandschap met bossen, akkers en verspreide agrarische bebouwing.

Stellrand: markante overgang van Drents Plateau naar Veenkoloniën. Waarneembaar door hoogteverschil en dicht versus open landschap.

Hondsbrugweg: verbindingsweg tussen kernen op hoger gelegen Plateau, van Harau via o.a. Borgert, de kern van Emmen tot Erica.

De essen zijn de ESSENTIELE OPEN RUIMTEN van het zandlandschap. Essen met Estdorp zijn: Westenesch, Bargerhoed, Emmen (kern) Zuidbargte.

New Town Emmen: uitbreidingswijken jaren '60-'70: Angelslo, Emmerveer, Emmerhout: ruim van opzet, geïntegreerd met het boslandschap. Retlands en Park Sandur geïntegreerd op nieuw waterrijk landschap.

Ruimtelijke kwaliteit +

veen

- veenkoloniën: vlak weids open landschap.
- Bargerhoed: hoogveen reservaat te voorzien van beschermende buffer en aansluiting op Duitse vennen.
- kanaal met dubbele bovenzijde: markering in open landschap: grootsse lange lijnen in contrast met kleinschalig landschap van de Hondsrug.
- bevaarsbaar kanaal met dubbele bovenzijde: biedt nieuwe vormen van recreatie en wonen.
- lintbebouwing: lange bebouwingplanten in open landschap ontstaan tijdens veenontginning langs weg of visart.
- dorpskern: ring van dorpen rond stedelijke kern Emmen. Relatie met ondergrond is niet altijd even afleesbaar bij uitbreidingswijken.
- beekdal herstellen: herkenbaar maken in het landschap.
- beekdal Schoonebekerdep: open landschap, randveenontginning met lange kavels loodrecht op het lint.
- A37 economische as: ontwikkeling van aeries tussen Emmen Centrum en afslag van de snelweg, glastuinbouw.

Versterken essen

De essen zijn van groot belang voor de wijze waarop Emmen zich ontwikkeld heeft en zich onderscheidt van de rest van stedelijk Nederland. Redenen om in de toekomst zorgvuldig om te gaan met de es is de bijzondere landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteit en de potentie van het gebied als uitloopgebied voor de kern Emmen. De inzet richt zich op verbetering van de verbinding tussen stad en es. Aan alle zijden wordt de es beter zichtbaar en toegankelijker gemaakt. Zo worden de gebruiksmogelijkheden vergroot. Restanten van de Noordbargeres worden ontwikkeld tot een landschaps-/stadspark gericht op het centrum. Ten zuiden hiervan is ruimte voor het nieuwe dierenpark.

De oorspronkelijke inrichting is leidend in de ontwerpogave, waarbij het agrarisch gebruik op de Emmer en Schimmer es zoveel mogelijk gehandhaafd blijft. Daar waar de landbouw niet meer mogelijk wordt gezocht naar vormen van agrarische verbreding. De huidige openingen aan de stadszijde worden gebruikt als groen overgangsgebied tussen stedelijk gebied en es. Enkele extensieve bebouwingvormen zijn hierbij denkbaar.

Duurzaamheid in tijd en ruimte

Duurzame ontwikkeling is een ontwikkeling waarbij de huidige bevolking in haar behoeften voorziet zonder de komende generaties te beperken om in hun behoeften te voorzien. Het inbedden van het begrip duurzaamheid in een ruimtelijke visie betekent dat keuzes en functies ten opzichte van elkaar en in de tijd worden afgewogen. Daarnaast betekent de keuze voor een duurzame structuur ook dat er tussen functies relaties gelegd worden (bijvoorbeeld combinatie van waterberging, natuurontwikkeling en recreatie) of andersom, dat een gebied geschikt is voor meerdere functies. Naast een aantal onderwerpen die reeds aan bod zijn geweest, zoals bijvoorbeeld water (leidend principe) en energie. Daarnaast is er een aantal aspecten die in ogenschouw genomen moeten worden bij nieuwe ontwikkelingen.

Cultuurhistorie & archeologie

In Emmen is er op het vlak van cultuurhistorie een breed aanbod te vinden. Hierbij valt onderscheid te maken tussen de hoge (zand) en lage (veen) gebieden. Op het zand zijn de hunebedden en de essen met bijhorende brinken, hunebedden, wegenpatronen, hoogteverschillen en percelering te vinden. In het veen zijn de sporen waarneembaar van de ontginningsgeschiedenis van het veen. Variërend van de kolonisten in het veen (Roswinkel), boekweitcultuur op het veen, veenlinie door het veen (bijv. Emmerschans), randveenontginningen aan het veen (Schoonebeek), maar met name ook de grootschalige ontginningen zijn in belangrijke mate bepalend geweest voor het ontstane landschap en de ruimtelijke structuur van het gebied en de dorpen. Ook het nerderzettingpatroon is als karakteristiek aan te merken. Het gebruik van cultuurhistorische elementen en de benutting van streekeigen kenmerken in nieuwbouw is hier een voorbeeld van.

Beheer van de private en publieke ruimte

Landbouw als drager van het landschap

Een groot deel van het gemeentelijk grondgebied kent een agrarisch gebruik. De landbouw is hiermee een belangrijke drager van het landschap en heeft hier een dubbele functie. Met de ontwikkelingen die de komende jaren zich binnen de landbouw zullen voordoen, komt ook de landschappelijke functie onder druk te staan. Verwacht wordt dat in de grootschalige en open gebieden de landbouw voldoende mogelijkheden heeft op te schalen. Deze opschaling wordt ook in het landschap zichtbaar. Gezien het feit dat het voor een groot deel in de gemeente om open, grootschalig (en veelal agrarisch) landschap gaat is behoud van dit karakteristieke landschap

voldoende gewaarborgd. Aandachtspunt is de inpassing van grotere agrarische bedrijven in het landelijk gebied. Nieuwvestiging in de als waardevol aangemerkte open ruimte is in principe alleen mogelijk indien er ruimtelijke en economische meerwaarde is.

Daarnaast worden haalbare alternatieven voor de uitstoot vanuit de agrarische sector mogelijk gemaakt. Meer economische functies en woningbouw in agrarische gebouwen dragen bij aan de vitalisering van het platteland. Daar waar agrarisch gebruik van de landerijen niet meer onvoldoende lukt en verruiging/verpaupering onwenselijk is, wordt gezocht naar andere functies (natuur, water, recreatie, e.d.). Voorbeeld hiervan is de realisatie van landgoederen. Binnen de erven wordt ingezet op functieverruiming. Op die manier blijft het karakter van de bebouwing in het buitengebied behouden en is ruimte voor sociaal-economische versterking. Behalve het stimuleren van passend hergebruik van (waardevolle) agrarische gebouwen wordt ingezet op het afbreken van landschapsontsierende agrarische gebouwen. Hiertoe wordt, in aansluiting op het provinciale beleid, een ruimte-voor-ruimte regeling (ook wel rood voor rood genoemd) geformuleerd.

Omgang met het groen in de publieke ruimte

De gemeente Emmen heeft een open groen karakter door de hechte relatie van stedenbouw en landschap van zand en veen. De opbouw van het groen in de kernen is hier een afspiegeling van. De rijkdom en diversiteit van het openbaar groen geeft de kernen een eigen identiteit. Kenmerk van het groen in de gemeente is de ruime opzet en het landschap als uitgangspunt van het ontwerp. Emmen kent een rijke hoeveelheid openbaar groen (700 ha excl. bos- en natuurterreinen). Dit is een kwantiteit en kwaliteit die aan de basis staat van de vitaliteit van Emmen en waar gemeente en inwoners verantwoord mee om willen gaan. Om voor toekomstige generaties de groene Emmense identiteit te handhaven moet geïnvesteerd worden in bestaande en nieuwe groene structuren.

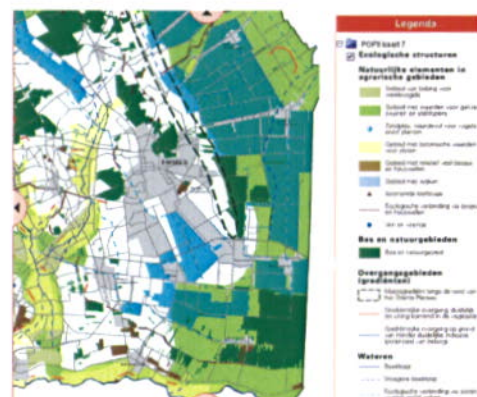
In het Groenkompas is de visie op het groen van en in de gemeente in hoofdlijnen weergegeven, waarbij gewerkt is met bouwstenen⁵⁹. De opgave in het kader van het onderdeel groen is niet zozeer de uitbreiding van het groenareaal met een aantal hectares. Het is de opgave het groen stapsgewijs te verbeteren en om te vormen naar een groenstructuur die optimaal aansluit bij de ruimtelijke opbouw én in stand te houden is. In het Groenkompas is voorgesteld het beheer op bepaalde plekken in de hoofdgroenstructuur te extensiveren en op bijzondere plekken juist te intensiveren. Eenmalige omvormingsinvesteringen zijn dan noodzakelijk.

Ruimte voor natuur

Ten aanzien van natuur geldt dat deze waar mogelijk versterkt wordt door mogelijkheden beter te benutten. Natuur wordt in principe geconcentreerd in de ecologische hoofdstructuur. Ruimtelijk gezien betreft het hier in hoofdlijnen de keten Valtherbos-Emmerdennen-Oosterbos-Bargerveen en de verbindingen hiertussen, alsmede de beekdalen van Runde en Valtherbeek en een zone tussen Schoonebeekerdiep en Dommerskanaal.

Veiligheid

Van de G27-gemeenten behoort Emmen tot de veiligste gemeenten. Dit heeft deels te maken met het relatief grote aantal kernen, maar ook met de opzet van Emmen als open, groene stad. Een voortzetting van dit unieke Emmense concept is van belang voor een duurzame en (sociaal) veilige gemeente. De fysieke structuur van de gemeente dient derhalve bij te dragen aan de sociale veiligheid en leefbaarheid van de gemeente Emmen.

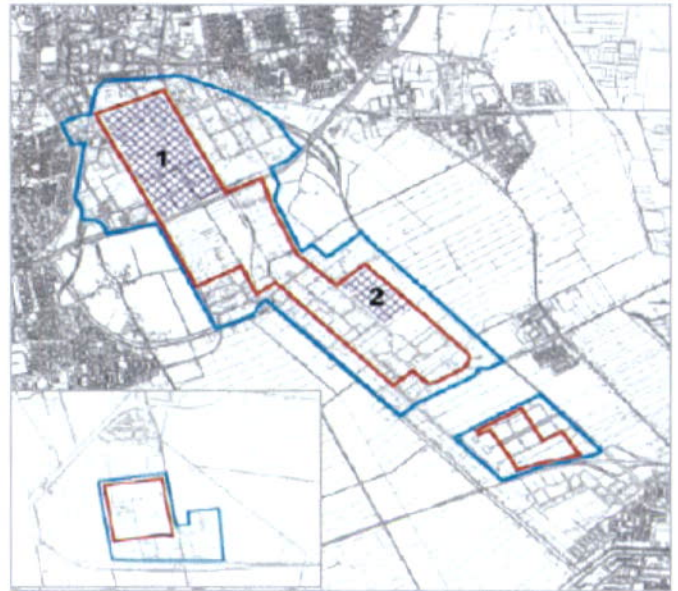

⁵⁹ De belangrijkste bouwstenen zijn structuurlijnen, randen, sferen, schakels en centrale groene ruimten. In een groenstructuurplan en een groenbeheerplan dienen de actiepunten nader geconcretiseerd te worden.

Hoewel de structuurvisie vooral een ruimtelijk-economisch plan is, kan de fysiek-ruimtelijke structuur niet los worden gezien van de sociale structuur. Er zit een zekere samenhang tussen het oplossen van vraagstukken van fysieke aard (bijvoorbeeld de kwaliteit van woningen) en van sociale aard (bijvoorbeeld de concentratie van kansarmen in de wijk). In de veiligheidsparagraaf van deze structuurvisie wordt separaat ingegaan op het aspect externe veiligheid.

Specifiek aspect is tenslotte de externe veiligheid⁶⁰. Het Besluit Externe Veiligheid Inrichtingen verplicht gemeenten sinds eind 2004 afstand te houden tussen (beperkt) kwetsbare objecten en risicovolle activiteiten. Ten behoeve van een duurzame structuur van de gemeente Emmen is:

- Scheiding van activiteiten (kwetsbare en risicovol) wenselijk; nieuwe BEVI-activiteiten zijn in principe alleen mogelijk in daarvoor aangewezen gebieden. Tevens wordt een buffer aangebracht om te voorkomen dat nieuwe activiteiten toekomstige functies/activiteiten belemmert.
- De oriëntatiewaarde van het groepsrisico wordt als plafond gehanteerd;
- Een toename van het groepsrisico dient ten allen tijde afgewogen en verantwoord te worden. Uitgangspunt is dat het groepsrisico niet alleen afgezet wordt tegen de oriënterende waarde, maar ook ten opzichte van de huidige situatie⁶¹.

Ten aanzien van externe veiligheid zijn zoekgebieden voor de vestiging van nieuwe BEVI-inrichtingen op de bedrijventerreinen Bargermeer, A37 en De Vierslagen aangegeven. Buiten deze zoekgebieden is nieuwvestiging in principe niet mogelijk. Uitzondering hierop vormen de LPG-tankstations. Per locatie wordt een aparte beoordeling plaats in het kader van de daarvoor te voeren planologische procedure conform het BEVI. Voorts gelden de volgende uitgangspunten:

- De $PR=10^{-6}$ contouren vallen binnen de zoekgebieden;
- Er bevinden zich geen (beperkt) kwetsbare objecten of bestemming binnen een $PR=10^{-6}$ contour⁶²;
- Realisatie van nieuwe kwetsbare objecten binnen de zoekgebieden is niet toegestaan; daarbuiten is dit op de 3 bedrijventerreinen beperkt mogelijk.
- Invloedsgebieden vallen niet buiten de grenzen van de bedrijventerreinen;
- Functies met niet-zelfredzame groepen passen niet binnen een invloedsgebied;
- Indien mogelijk vindt een concentratie van BEVI-inrichtingen plaats in de gebieden 1 en 2⁶³.
- Overlap van $PR=10^{-6}$ contouren van BEVI inrichtingen is toegestaan;
- Domino- en cumulatie-effecten dienen zoveel mogelijk beperkt te worden;
- Bestaande BEVI-inrichtingen op de bedrijventerreinen Bargermeer, A37 en De Vierslagen blijven gehandhaafd;
- Bestaande BEVI-inrichtingen buiten deze terreinen worden gerespecteerd;

⁶⁰ Externe veiligheid gaat over het beheersen van de risico's die ontstaan voor de omgeving bij het gebruik, de opslag en het vervoer van gevaarlijke stoffen als vuurwerk, lpg en munitie over weg, water, spoor en door buisleidingen. Ook de risico's die zijn verbonden aan het gebruik van luchthavens vallen onder externe veiligheid.

⁶¹ Een ontwikkeling kan best nog wel passen binnen de oriënterende waarde, maar desalniettemin tot een 10 maal zo groot risico leiden (t.o.v. huidige situatie). Een dergelijke exercitie dient derhalve weloverwogen in beeld te worden gebracht.

⁶² BenW kunnen vrijstelling verlenen

⁶³ Gebied 1 maakt deel uit van het Emmtec-terrein met specifieke vestigingseisen

- Wijziging van bedrijfsvoering buiten de zoekgebieden mag niet leiden tot verhoging van het plaatsgebonden risico.

Nieuwe ontwikkelingen in de vorm van (beperkt) kwetsbare objecten worden getoetst aan het aspect fysieke veiligheid (zoals de bereikbaarheid van en voorzieningen voor hulpdiensten). Met betrekking tot het transport van gevaarlijke stoffen wordt aangesloten op vigerende wet- en regelgeving.

Het vervoer van gevaarlijke stoffen binnen de gemeente Emmen is alleen toegestaan op de A37 en de N34, evenals het gedeelte van de Dordse Allee en Rondweg dat nodig is om het Emmtec terrein te bereiken.